

PREVENTIEBAROMETER

Alcohol

—

ELISE BRAEKMAN • SILKE FIERS

WIE WE ZIJN

Sciensano telt meer dan 850 medewerkers die zich elke dag opnieuw inzetten voor ons motto: levenslang gezond. Zoals uit onze naam blijkt, vormen wetenschap en gezondheid de kern van ons bestaan. De kracht van Sciensano ligt in de holistische en multidisciplinaire benadering van gezondheid. Onze aandacht gaat daarbij uit naar het nauwe en onlosmakelijke verband tussen de gezondheid van mensen en die van dieren, en hun omgeving (het “One health” concept). Daarom combineren we meerdere invalshoeken in ons onderzoek om op een unieke manier bij te dragen aan ieders gezondheid. Sciensano kan hiervoor verder bouwen op de meer dan 100 jaar wetenschappelijke expertise.

Sciensano

Epidemiologie en volksgezondheid • Levensstijl en chronische ziekten
Preventiebarometer

December 2022 • Brussel • België

ALCOHOL

Elise Braekman

•

Silke Fiers

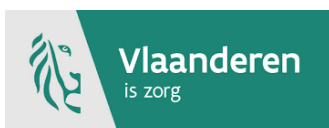
Contact: preventiebarometer@sciensano.be

Gelieve te citeren als:

E. Braekman, S. Fiers. Preventiebarometer: alcohol. Brussel, België: Sciensano; 2022.
Rapportnummer: D/2022.14.440/56. Beschikbaar op: [doi.org//10.25608/4d4x-9h20](https://doi.org/10.25608/4d4x-9h20)

De opdrachtgever:

De Preventiebarometer kwam tot stand met steun van de Vlaamse overheid.

Graag willen we volgende personen bedanken:

Stefaan Demarest en Lize Hermans van Sciensano voor het grondig nalezen van dit rapport
De leden van de klankbordgroep en de wetenschappelijke stuurgroep voor hun deskundig advies
Ledia Jani van Sciensano voor de administratieve steun
Robin Walravens van Statbel voor het samenstellen van de steekproef
En natuurlijk alle mensen die deelgenomen hebben aan de enquête

INHOUDSOPGAVE

WAT ZIJN DE VOORNAAMSTE RESULTATEN?	6
AFKORTINGEN	7
INLEIDING	8
RESULTATEN	10
1. Wat is de frequentie van alcoholgebruik?	10
2. Hoeveel personen drinken meer dan 10 standaardglazen per week?	11
3. Welke intenties zijn er rond alcoholgebruik?	12
4. Hoe wordt sociale druk ervaren rond alcohol drinken?	14
5. Wat is de kennis over alcoholgebruik?	16
6. Wat is de attitude rond alcoholbeleid?	19
BESPREKING EN CONCLUSIE	20
REFERENTIES	23
BIJLAGE 1: VRAGEN	24
BIJLAGE 2: INDICATOREN	26
BIJLAGE 3: TABELLEN	28

WAT ZIJN DE VOORNAAMSTE RESULTATEN?

Alcoholgebruik zit ingebakken in de culturele gewoontes van de Vlaamse bevolking. Er zijn echter steeds meer aanwijzingen dat zelfs beperkt alcoholgebruik gelinkt is aan gezondheidsrisico's. Het is daarom belangrijk om via preventiestrategieën een algemene vermindering van het alcoholgebruik bij de bevolking te beogen. De resultaten van de Preventiebarometer helpen bij het ontwikkelen en implementeren van toekomstige preventiestrategieën. De voornaamste resultaten, met betrekking tot de volwassen Vlaamse bevolking (van 18 jaar en ouder), worden hier weergegeven:

- Het percentage personen dat dagelijks alcohol drinkt bedraagt 6,5% en het percentage personen met riskant alcoholgebruik (d.w.z. meer dan 10 glazen per week) bedraagt 10,3%.
- Mannen hebben een meer uitgesproken risicoprofiel dan vrouwen. Meer mannen dan vrouwen drinken dagelijks alcohol (8,4% tegenover 4,7%) en meer mannen dan vrouwen vertonen riskant alcoholgebruik (15,9% tegenover 4,8% drinkt meer dan 10 glazen per week).
- Verder blijkt dat het percentage personen dat dagelijks alcohol drinken hoger is in de leeftijdsgroepen vanaf 65 jaar (65-74-jarigen: 13,3% en 75-plussers: 14,9%) en dat het percentage personen dat riskant alcohol gebruiken piekt in de leeftijd tussen 55 en 74 jaar (55-64-jarigen: 13,7% en 65-74-jarigen: 13,4%).
- Personen die riskant alcohol gebruiken hebben vaak intenties om hun alcoholgebruik te minderen: 43,8% heeft in de afgelopen 12 maanden geprobeerd om minder alcohol te drinken en 49,1% wil in de volgende 12 maanden minder alcohol drinken.
- De meerderheid van de personen die ooit alcohol dronken geeft aan dat ze het gemakkelijk vinden om met situaties van sociale druk rond alcohol drinken om te gaan. We merken wel op dat helemaal stoppen met drinken als moeilijker ervaren wordt (30,9%) dan een alcoholisch drankje weigeren (13,6%) of niet drinken wanneer vrienden wel drinken (17,5%). Moeilijk met situaties van sociale druk kunnen omgaan komt meer voor bij personen die riskant alcoholgebruik vertonen, mannen en hoogopgeleiden
- Van de personen die ooit alcohol dronken weet 44,6% dat alcoholgebruik het risico op kankerontwikkeling kan verhogen en weet 27,7% dat 1 glas rode wijn per dag drinken niet gezond is.
- Er blijkt een draagvlak te zijn voor 2 potentiële beleidsmaatregelen rond alcohol in de algemene bevolking; 64,9% vindt het belangrijk dat er een verbod op alcoholverkoop in tankstations komt en 77,5% vindt dat de minimumleeftijd voor alcohol naar 18 jaar mag opgetrokken worden.

AFKORTINGEN

g/w	Standaardglazen alcohol per week
HGR	Hoge Gezondheidsraad
HIS	Health Interview Survey - Gezondheidsenquête
VAD	Vlaams expertisecentrum Alcohol en andere Drugs
WGO	Wereldgezondheidsorganisatie

INLEIDING

Alcoholgebruik is sterk ingebed in onze cultuur en kan beschouwd worden als de meest gebruikte legale drug in Vlaanderen. Een groot deel van de bevolking associeert gebeurtenissen zoals samenzijn met vrienden, een verjaardag vieren, een terrasje doen of thuis ontspannen na een zware werkdag quasi automatisch met het drinken van één of meerdere alcoholische dranken (1). Volgens de laatste Gezondheidsenquête (2018) dronk meer dan driekwart van de Vlaamse bevolking ouder dan 18 jaar alcohol in het voorafgaande jaar (78,6%) en dronk 9,8% op dagelijkse basis. Daarnaast toonde de laatste Gezondheidsenquête aan dat 14,4% van de volwassen bevolking aan riskant alcoholgedrag doet (het consumeren van meer dan 10 standaardglazen per week) (2). Deze cijfers zijn niet ongevoel voor een Europese regio. Europa blijft koploper inzake alcoholgebruik ter wereld met een gemiddeld verbruik van pure alcohol van 9,8 liter per persoon (van 15 jaar en ouder) in 2016 (3). Het gemiddelde Belgische verbruik lag in 2019 op 9,15 liter per persoon (4).

Echter is het drinken van alcohol niet zonder gevaar voor de gezondheid. Meer dan 200 gezondheidsaandoeningen kunnen in verband gebracht worden met schadelijk alcoholgebruik waaronder leveraandoeningen, bepaalde kankers, hart- en vaatziekten, verkeersongevallen en zelfmoord (3). Volgens de Wereldgezondheidsorganisatie (WGO) worden wereldwijd 5% van de sterfgevallen en 7% van de voortijdige sterfgevallen (door de WGO gedefinieerd als sterven voor de leeftijd van 69 jaar oud) veroorzaakt door schadelijk alcoholgebruik (3). Bovendien stelt de WGO dat 13,5% van de sterfgevallen bij personen tussen 20 en 39 jaar oud aan alcohol toegeschreven kan worden. Naast de gevolgen voor de psychische en fysieke gezondheid van de persoon die alcohol drinkt, mag ook het negatief effect van schadelijk alcoholgebruik op het familiale, sociale en professionele leven van de gebruiker en op de samenleving in het algemeen niet onderschat worden.

Hieraan gelinkt kunnen we de vraag stellen “welke hoeveelheid alcohol kan beschouwd worden als schadelijk voor de gezondheid?”. Nieuwe wetenschappelijke evidentie is ontstaan hierover. Een gerenommeerde studie gepubliceerd in de Lancet stelt het als volgt: zelfs kleine hoeveelheden alcohol consumeren is gelinkt aan gezondheidsrisico's en enkel door geen alcohol te gebruiken is gezondheidsverlies uitgesloten (5). Op basis van de veelheid aan nieuw wetenschappelijk bewijs werd eind 2015 een nieuwe preventieve Vlaamse alcoholrichtlijn gelanceerd door het Vlaams expertise centrum Alcohol en andere Drugs (VAD) (6): riskant gebruik is wanneer iemand meer dan 10 standaardglazen per week drinkt, dit afkappunt geldt zowel voor mannen als vrouwen van 18 jaar en ouder. Deze nieuwe richtlijn hanteert een evenwicht tussen wetenschappelijke evidentie omtrent gezondheidsrisico's en de maatschappelijke aanvaardbaarheid. De richtlijn benadrukt dat alcohol een schadelijk product is en dat wie geen risico wil lopen, beter geen alcohol drinkt. Als je wel alcohol drinkt, spreid je dit gebruik best over meerdere dagen in de week en drink je een aantal dagen niet; piekdrinken brengt extra risico's met zich mee; jongeren onder de 18 jaar oud, zwangere vrouwen en vrouwen die borstvoeding geven drinken beter niet.

Deze richtlijnen van VAD zijn conform de aanbevelingen van de Hoge Gezondheidsraad (HGR) om de aan alcoholgebruik verbonden risico's te beperken (7). De HGR en VAD raden aan om deze richtlijnen te combineren met een aantal concrete beleidsmaatregelen zoals de reclame en sponsering van alcohol volledig te verbieden, de prijs voor alcohol te verhogen en het aanbod van alcoholische dranken te beperken bijvoorbeeld door geen alcohol meer aan te bieden in tankstations, drankautomaten of nachtwinkels. Daarnaast wordt er, onder andere, aanbevolen om de leeftijdsgrens voor het kopen van alcohol te verhogen van 16 jaar tot 18 jaar en om informatie omtrent preventie van riskant alcoholgebruik en de gezondheidsrisico's gelinkt aan alcohol structureel te verhogen (7,8).

Omwille van de grote maatschappelijk aanvaardbaarheid om (te veel) alcohol te drinken in Vlaanderen, het hoge alcoholgebruik en de belangrijke negatieve gezondheidseffecten van alcoholgebruik is een module rond alcohol onmisbaar in de Preventiebarometer.

Welke aspecten rond alcohol komen aan bod in de Preventiebarometer?

- Net als voor de andere gezondheidsgedragingen opgenomen in de Preventiebarometer zoals roken, bewegen, voeding... wordt er gekeken naar het gedrag in kwestie. Ook intenties om het gezondheidsgedrag bij te sturen worden bestudeerd.
- Daarnaast focust de Preventiebarometer op omgevingsdeterminanten die het moeilijk maken om gedrag bij te sturen. Voor alcoholgebruik brengen we de sociale druk die de bevolking ervaart om alcohol te nuttigen in kaart en kijken we naar de relatie tussen het omgaan met deze druk en de consumptie van alcohol. Net als in andere Westerse landen, wordt gezelligheid en groepsgebeuren vaak geassocieerd met alcoholgebruik in België (en in Vlaanderen) (9). Uit buitenlandse onderzoeken blijkt dat individuen druk ervaren van vrienden, familie... om te drinken in een sociale context, én dat deze druk als hoger ervaren wordt naarmate iemand meer alcohol consumeert (9–11).
- Verder wordt ook de kennis van de bevolking omtrent de gezondheidsrisico's gelinkt aan alcoholgebruik en richtlijnen rond alcoholgebruik ingeschat. Net als in andere landen is het onduidelijk in hoeverre bijvoorbeeld de invloed van alcoholgebruik op kankerontwikkeling en de nieuwe richtlijnen rond alcoholgebruik bekend zijn in de algemene bevolking (11,12). Preventiestrategieën die enkel inzetten op het verhogen van kennis leiden niet altijd tot een aanzienlijke daling in alcoholgebruik (13). Echter is dit soort kennis verhogen wel belangrijk om bewustwording te creëren, te sensibiliseren en steun te krijgen voor beleidsmaatregelen bij de bevolking.
- Tot slot wordt het draagvlak tegenover enkele vooropgestelde beleidsmaatregelen van de HGR en VAD om alcoholgebruik te beperken onderzocht.

We starten onmiddellijk met het beschrijven van de resultaten in dit rapport. We stellen eerst de algemene resultaten voor alcoholgedrag voor en vervolgens bespreken we de verschillen in functie van geslacht, leeftijdsgroep, opleidingsniveau en inkomen¹. De opleidings- en inkomensverschillen die we bespreken zijn steeds significant na correctie voor geslacht en leeftijdsgroep. Daarna focussen we op de resultaten voor de determinanten (intenties, sociale druk en kennis) en de beleidsmaatregelen. We stellen eerst de algemene resultaten voor en vervolgens bespreken we de verschillen in functie van alcoholgebruik, geslacht, leeftijdsgroep, opleidingsniveau en inkomen. De verschillen zijn steeds significant na correctie voor alcoholgebruik, geslacht en leeftijdsgroep. De vragen, de indicatoren en de tabellen die aan de basis liggen, worden in bijlage toegelicht. Het volledige methodologisch kader van de Preventiebarometer is in een afzonderlijk rapport beschreven.

¹ Er wordt een onderscheid gemaakt tussen 3 opleidingsniveaus op basis van de vragenlijstgegevens:

- Laagopgeleid: de hoogst behaalde kwalificatie is het niveau lager secundair onderwijs.
- Middenopgeleid: de hoogst behaalde kwalificatie is het niveau hoger secundair onderwijs.
- Hoogopgeleid: de hoogst behaalde kwalificatie is het niveau hoger onderwijs.

Inkomen is gebaseerd op een vraag die peilde naar de mate waarin mensen toekomen met hun beschikbaar huishoudinkomen. Er waren 6 antwoordcategorieën: "heel moeilijk", "moeilijk", "eerder moeilijk", "eerder gemakkelijk", "gemakkelijk" en "heel gemakkelijk". In de analyses wordt een onderscheid gemaakt tussen "moeilijk rondkomen" versus "gemakkelijk rondkomen".

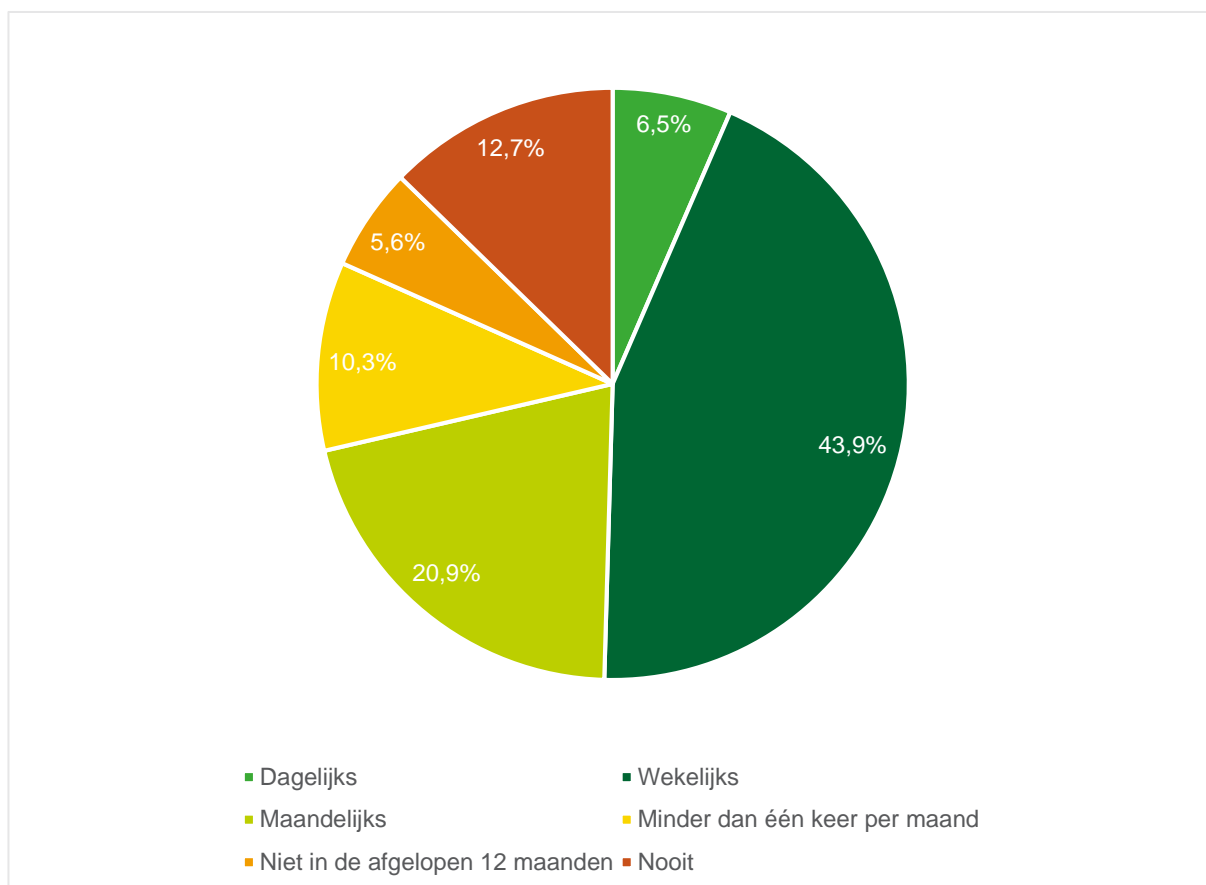
RESULTATEN

1. Wat is de frequentie van alcoholgebruik?

In de eerste 2 onderdelen van dit rapport wordt dieper ingegaan op het alcoholgebruik van de volwassen Vlaamse bevolking in de afgelopen 12 maanden. 2 vragen omtrent alcoholgebruik werden opgenomen in de Preventiebarometer met name “Hoe vaak dronk je in de voorbije 12 maanden een alcoholische drank” en “Hoeveel glazen alcoholische drank drink je gewoonlijk in één week (7 dagen)?”. De laatste vraag werd enkel gesteld aan respondenten die wekelijks alcohol dronken.

Uit de resultaten blijkt dat de grote meerderheid van de volwassen bevolking op zijn minst occasioneel alcohol drinkt: 8 op de 10 geven aan dat ze in de laatste 12 maanden alcohol gedronken hebben (81,7%). Meer specifiek constateren we dat 6,5% van de Vlamingen dagelijks alcohol drinkt en 43,9% minstens éénmaal per week maar niet dagelijks alcohol drinkt (Figuur 1). Verder blijkt dat 20,9% van de volwassen bevolking minstens maandelijks alcohol drinkt en 10,3% minder dan maandelijks drinkt. Tot slot, zijn de resultaten naar geheelonthouding als volgt: 5,6% dronk ooit, maar niet in afgelopen 12 maanden en 12,7% heeft nooit alcohol geconsumeerd.

Figuur 1 • Verdeling van de bevolking (%) van 18 jaar en ouder naar frequentie van alcoholgebruik in de afgelopen 12 maanden, Preventiebarometer, Vlaanderen, 2022

... en wat zijn de verschillen in dagelijks alcohol gebruiken naar geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en inkomen?

- Dagelijks alcoholgebruik komt bijna 2 keer meer voor bij mannen dan bij vrouwen (8,4% versus 4,7%).
- Het percentage personen dat op dagelijkse basis alcohol drinkt is na correctie voor geslacht significant hoger in de oudste leeftijdsgroepen (75+: 14,9% en 65-74: 13,3%) dan in alle jongere leeftijdsgroepen. Het aandeel is het laagste in de jonge leeftijdsgroepen tussen 18 en 34 jaar oud (<1%). Het is belangrijk te vermelden dat de percentages dagelijks drinkers danig verschillen tussen mannen en vrouwen uit de oudste leeftijdsgroepen (mannen 75+: 20,5% versus vrouwen 75+: 9,8%, mannen 65-74: 18,5% versus vrouwen 65-74: 8,7%).
- De niet-gecorrigeerde prevalentiecijfers voor dagelijks alcoholgebruik naar opleiding zijn als volgt: laagopgeleiden 8,1%, middenopgeleiden 6,1% en hoogopgeleiden 5,8%. Wanneer we corrigeren voor leeftijd en geslacht, verandert de associatie met opleidingsniveau: het aantal personen die dagelijks drinken is significant hoger bij hoog- en middenopgeleide personen dan bij laagopgeleide personen. De reden voor deze verandering is dat opleidingsniveau sterk samenhangt met leeftijd (de oudste leeftijdsgroepen hebben vaker een lager opleidingsniveau).
- Er zijn geen significante verschillen in dagelijks drinken tussen personen die aangeven gemakkelijk rond te komen met hun huishoudinkomen en personen die aangeven moeilijk rond te komen.

2. Hoeveel personen drinken meer dan 10 standaardglazen per week?

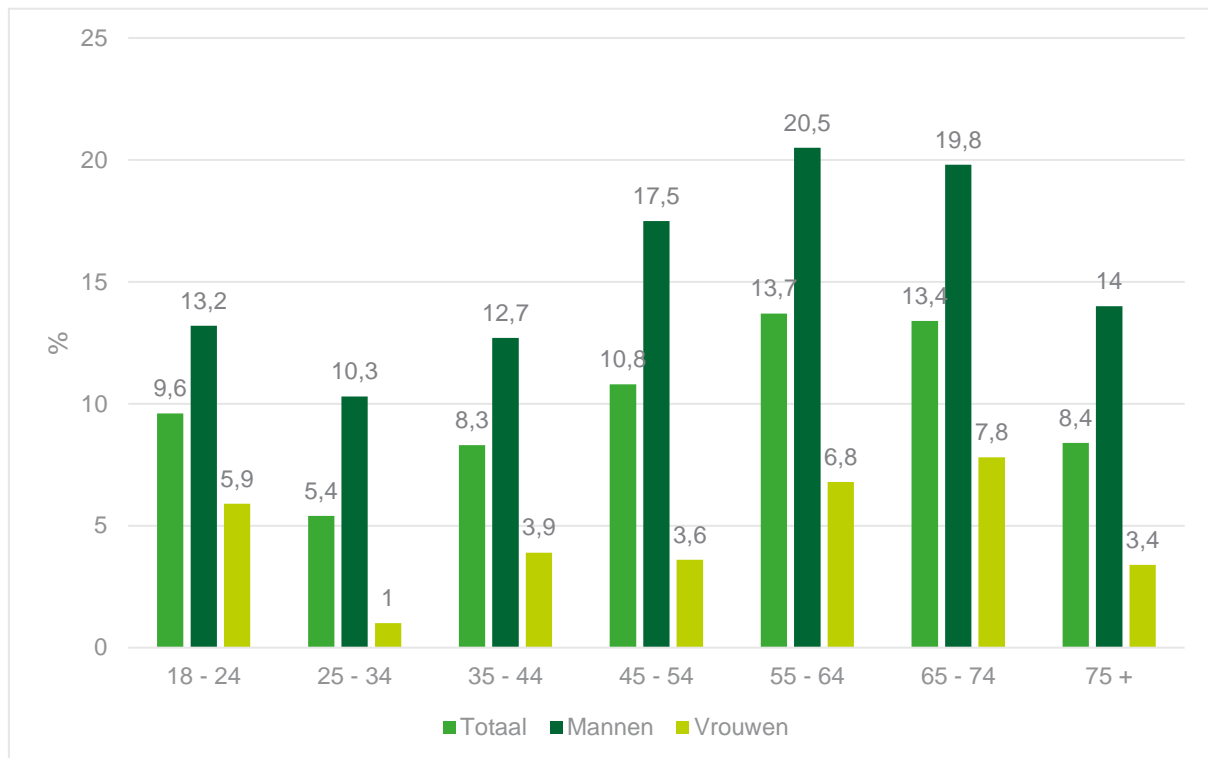
Bij personen die minstens één keer per week alcohol drinken ligt het gemiddeld gebruik op 8,6 standaardglazen per week (g/w) (de mediaan is 6,0 g/w en de modus is 2,0 g/w). Het aantal personen dat meer drinkt dan de aanbevolen hoeveelheid van maximaal 10 g/w bedraagt 10,3% in de volwassen bevolking. Met deze indicator verwijzen we naar riskant alcoholgebruik. Bij personen die minstens wekelijks alcohol consumeren vertoont 20,4% dit riskant gedrag. Bij personen die dagelijks alcohol gebruiken drinkt 59,8% meer dan 10 g/w.

... en wat zijn de verschillen naar geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en inkomen?

- Significant meer mannen dan vrouwen vertonen riskant alcoholgebruik: bijna 1 op de 6 mannen drinkt meer dan 10 g/w (15,9%) ten opzichte van ongeveer 1 op de 20 vrouwen (4,8%).
- Riskant alcoholgebruik is, na correctie voor geslacht, significant hoger bij de 55-64-jarigen (13,7%) en de 65-74-jarigen (13,4%) dan bij alle andere leeftijdsgroepen (percentages variërend tussen 5,4% en 9,6%), met uitzondering van de 45-54-jarigen (10,8%). De leeftijdstrend is bij mannen en vrouwen vrijwel gelijkaardig maar de prevalentie van riskant alcoholgebruik is in elke leeftijdsgroep wel opmerkelijk hoger bij mannen dan bij vrouwen (Figuur 2).
- Het aantal personen dat meer dan 10 glazen alcohol per week drinkt is significant hoger, na correctie voor leeftijd en geslacht, bij personen met een diploma hoger secundair onderwijs (12,7%) of hoger onderwijs (10,1%) dan bij personen met hoogstens een diploma lager secundair onderwijs (7,1%).

- Tot slot, significant meer personen die aangeven gemakkelijk rond te komen met hun huishoudinkomen vertonen “riskant alcoholgebruik” dan personen die aangeven moeilijk rond te komen (11,0% versus 8,4%).

Figuur 2 • Percentage van de bevolking van 18 jaar en ouder met een wekelijks riskant alcoholgebruik (> 10 g/w), volgens leeftijdsgroep en geslacht, Preventiebarometer, Vlaanderen, 2022

3. Welke intenties zijn er rond alcoholgebruik?

Aan personen die het laatste jaar alcohol dronken werd gevraagd of ze 1) de afgelopen 12 maanden geprobeerd hadden om hun alcoholgebruik te verminderen of ermee te stoppen en of ze 2) intenties hebben om te minderen of te stoppen in de komende 12 maanden. De resultaten zijn als volgt: 25,3% van de personen van 18 jaar en ouder die het laatste jaar alcohol dronken heeft geprobeerd om in de afgelopen 12 maanden minder alcohol te drinken en 6,0% heeft geprobeerd om te stoppen. Daarnaast heeft 24,4% de intentie om in de 12 komende maanden minder alcohol te drinken en 6,3% plant ermee te stoppen.

... en wat zijn de verschillen naar alcoholgebruik, geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en inkomen?

- Er is een duidelijke samenhang met riskant alcoholgebruik:
 - Personen die riskant alcohol drinken (>10 g/w) melden significant vaker dan niet-riskante alcoholdrinkers dat ze in de afgelopen 12 maanden geprobeerd hebben om minder alcohol te drinken (43,8% versus 22,4%). Voor pogingen rond “stoppen met alcohol drinken” zien we deze samenhang niet.
 - Personen die riskant alcohol drinken rapporteren eveneens significant vaker dat ze in de volgende 12 maanden minder alcohol willen drinken (49,1% versus 20,6%). Voor de intentie “stoppen met alcohol drinken” kunnen we deze samenhang niet constateren.

- Na correctie voor riskant alcoholgebruik en leeftijd, merken we geen significante geslachtsverschillen voor deze 4 indicatoren.
- De leeftijdsverschillen kunnen, na correctie voor riskant alcoholgebruik en geslacht, als volgt samengevat worden:
 - De 75-plussers hebben minder vaak geprobeerd om minder alcohol te drinken in de afgelopen 12 maanden (14,9%) dan de jongere leeftijdsgroepen. De 25-34-jarigen (30,2%) hebben het vaakst geprobeerd om minder alcohol te drinken. Het aantal personen dat geprobeerd heeft om te stoppen met alcohol te drinken is het laagste in de leeftijdsgroepen van 55 tot 64 jaar oud (3,7%) en van 75 jaar en ouder (3,8%).
 - Een opmerkelijk verschil is dat de intentie om te stoppen met alcoholgebruik in de komende 12 maanden juist wel significant hoger ligt in de oudere leeftijdsgroepen, met name bij de 65-74-jarigen en bij de 75-plussers (beiden ongeveer 11%), dan in de jongere groepen. Voor de intentie om minder alcohol te drinken merken we geen significante verschillen.
- De intentie om te stoppen met alcohol te gebruiken in de komende 12 maanden is hoger naarmate het opleidingsniveau afneemt. De cijfers zijn als volgt: 12,2% van de laagopgeleiden, 6,0% van de middenopgeleiden en 3,7% van de hoogopgeleiden. Voor de andere indicatoren merken we geen significante opleidingsverschillen op na correctie voor leeftijd, geslacht en riskant alcoholgebruik.
- Tot slot, personen die aangeven moeilijk rond te komen met hun huishoudinkomen hebben vaker de intentie om te stoppen in de komende 12 maanden (10,2%) dan personen die aangeven gemakkelijk rond te komen (4,8%). Voor de andere indicatoren merken we geen significante inkomensverschillen op na correctie voor leeftijd, geslacht en riskant alcoholgebruik.

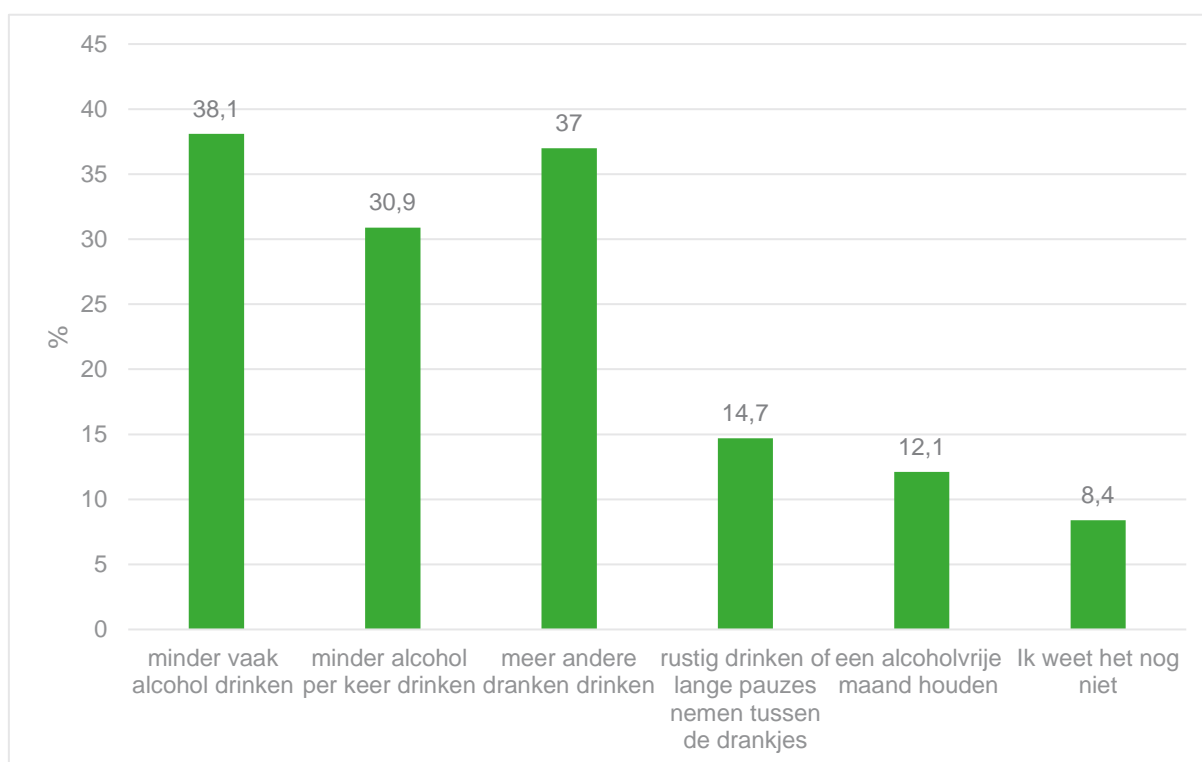
... en hoe wordt de eigen-effectiviteit over intenties ingeschat?

- Personen die alcohol gebruikten en de intentie hadden om minder alcohol te drinken of te stoppen met alcohol te drinken in de volgende 12 maanden werden gevraagd in hoeverre ze zeker zijn dat dit zal lukken. De antwoordmogelijkheden waren “helemaal niet zeker”, “een beetje zeker”, “zeker” en “heel zeker”. Deze vraag meet eigen-effectiviteit; het geloof dat iemand heeft dat hij of zij een specifiek gedrag succesvol zal uitvoeren. Hieronder worden de resultaten naar lage eigen-effectiviteit gerapporteerd, dit staat voor het aantal personen die als antwoord gaven “helemaal niet zeker” en “een beetje zeker”.
- Van de personen die minder alcohol willen drinken heeft 1 op 2 personen een lage eigen-effectiviteit (50,2%). Bij de personen die willen stoppen is ook 1 op 2 personen niet (erg) zeker dat hij of zij hierin zal slagen (50,4%).
- Lage eigen-effectiviteit komt meer voor bij personen die riskant alcohol drinken dan bij personen die niet riskant alcohol drinken met betrekking tot zowel minderen (68,0% versus 43,9%) als stoppen (81,6% versus 46,3%).
- 75-plussers hebben een lager eigen-effectiviteit wat betreft het minderen met alcoholgebruik (64,1%) dan de jongere leeftijdsgroepen en 65-plussers hebben een lager eigen-effectiviteit (>65%) wat betreft stoppen met alcohol drinken dan de jongere leeftijdsgroepen. Na correctie voor riskant alcoholgebruik, leeftijd en geslacht merken we geen andere significante socio-demografische verschillen op.

... en wat wil men doen om minder alcohol te drinken?

- Personen met intenties om minder alcohol te drinken werden gevraagd wat ze hiervoor precies willen doen. De antwoordmogelijkheden bestonden uit 5 veelgebruikte methodes om minder alcohol te drinken zoals minder frequent drinken of een alcoholvrije maand houden, aangevuld met de categorieën “iets anders” en “ik weet het nog niet”. Er kon meer dan één antwoordcategorie aangevinkt worden.
- De meeste personen die de intentie hebben om minder alcohol te drinken in de komende 12 maanden hebben reeds een methode voor ogen; slechts 8,4% gaf aan het nog niet te weten (Figuur 3).
- Uit Figuur 3 kan afgeleid worden dat de voorkeur gegeven wordt aan minder vaak alcohol drinken, minder alcohol per keer drinken en meer water en niet-alcoholische of licht-alcoholische dranken om te minderen met alcoholgebruik.

Figuur 3 • Percentages van de methodes die personen met intenties om te minderen met alcohol drinken willen gebruiken, Preventiebarometer, Vlaanderen, 2022

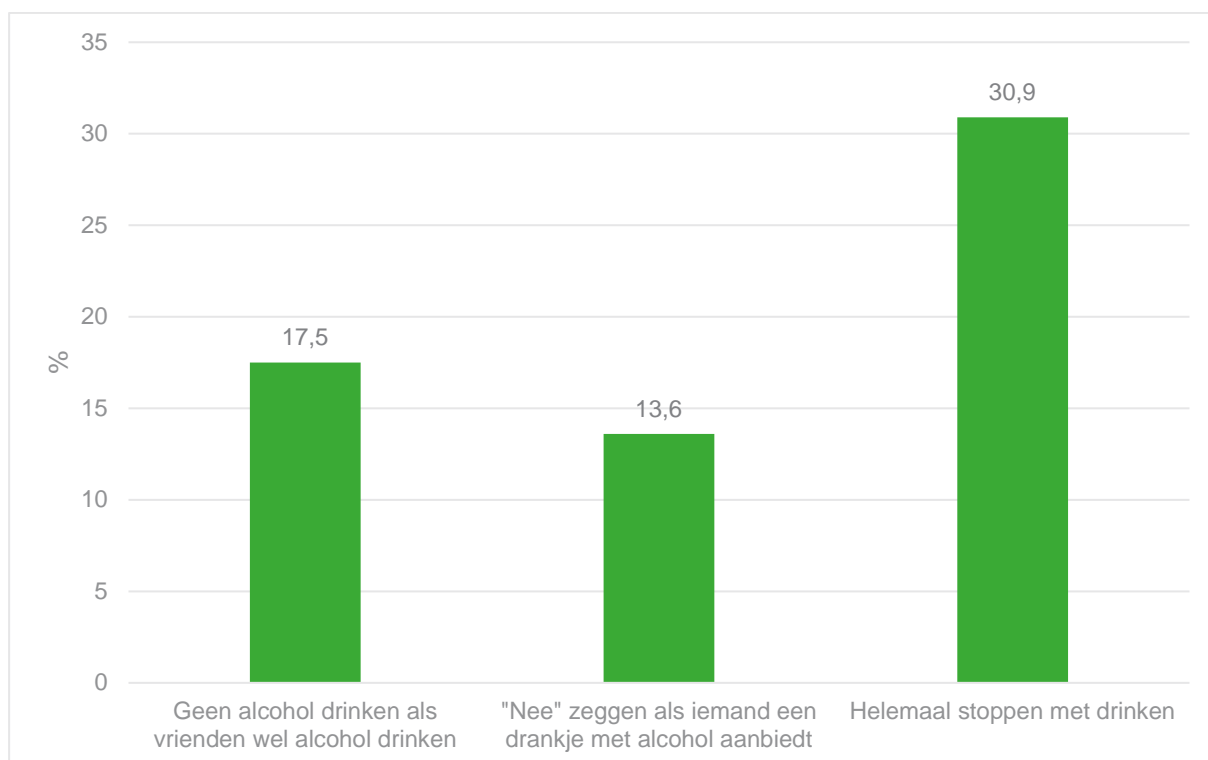

4. Hoe wordt sociale druk ervaren rond alcohol drinken?

Deelnemers die ooit alcohol dronken werden gevraagd of ze volgende sociale situaties moeilijk dan wel gemakkelijk vinden: geen alcohol drinken als vrienden wel alcohol drinken, "nee" zeggen als iemand een drankje met alcohol aanbiedt en helemaal stoppen met drinken. Deze items verwijzen naar sociale druk of meer specifiek naar eigen-effectiviteit om met sociale druk om te gaan. De specifieke antwoordcategorieën waren “heel moeilijk”, “moeilijk”, “niet moeilijk, maar ook niet gemakkelijk”, “gemakkelijk” en “heel gemakkelijk”. Voor de analyses maakten we een onderscheid tussen 2 categorieën met name “moeilijk” tot “heel moeilijk” versus “niet moeilijk, maar ook niet gemakkelijk”, “gemakkelijk” en “heel gemakkelijk”.

Figuur 4 geeft een overzicht van de algemene resultaten met betrekking tot sociale druk. Een minderheid van de personen die ooit alcohol dronken geeft aan dat ze moeilijkheden ervaren met betrekking tot de 3 voorgestelde situaties. We merken wel op dat helemaal stoppen met drinken en dus een niet-drinker worden vaker als moeilijk tot heel moeilijk ervaren wordt (30,9%) dan een alcoholisch drankje weigeren (13,6%) of niet drinken wanneer vrienden wel drinken (17,5%).

Figuur 4 • Percentage personen die ooit alcohol dronken van 18 jaar en ouder die volgende situaties moeilijk tot heel moeilijk vinden, Preventiebarometer, Vlaanderen, 2022

... en wat zijn de verschillen naar alcoholgebruik, geslacht, leeftijd, opleiding en inkomen?

- Personen die riskant alcohol drinken (>10 g/w) vinden het moeilijker om met deze sociale situaties om te gaan dan diegenen die niet riskant drinken. De exacte cijfers voor personen die meer dan de aanbevolen hoeveelheid drinken zijn als volgt: 46,5% van hen vindt het moeilijk om geen alcohol te drinken als vrienden wel alcohol drinken, 36,8% vindt het moeilijk om een alcoholisch drankje te weigeren en 68,4% zou het moeilijk vinden om volledig te stoppen met drinken.
- Meer mannen dan vrouwen vinden het moeilijk om met situaties van sociale druk om te gaan. Ze zitten vaker in de categorie "moeilijk tot heel moeilijk" voor alle items rond sociale druk die we voorgesteld hebben. Dit verschil houdt stand na controle voor riskant alcoholgebruik en leeftijd. De exacte verschillen zijn als volgt:
 - Geen alcohol drinken als vrienden wel alcohol drinken: mannen 22,0% versus vrouwen 12,7%.
 - "Nee" zeggen als iemand een drankje met alcohol aanbiedt: mannen 16,8% versus vrouwen 10,2%.
 - Helemaal stoppen met drinken: mannen 35,9% versus vrouwen 25,5%.
- Voor de 3 indicatoren rond sociale druk constateren we geen opmerkelijke leeftijdsverschillen.

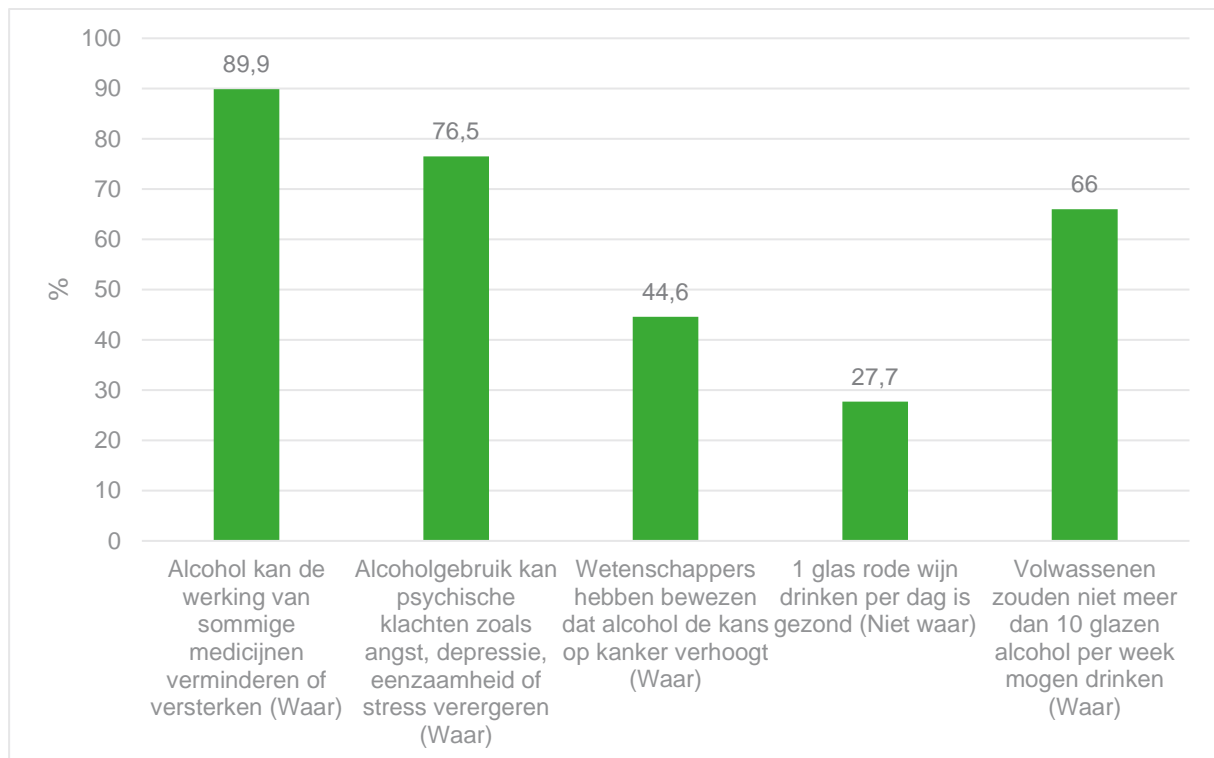
- We merken wel significante verschillen naar socio-economische status: hoe hoger opgeleid iemand is, hoe moeilijker men het algemeen genomen vindt om in sociale situaties geen alcohol te drinken. Deze trend gaat op voor de 3 bevroegde indicatoren:
 - Geen alcohol drinken als vrienden wel alcohol drinken: laagopgeleid 12,7% versus middenopgeleid 18,5% versus hoogopgeleid 19,1%.
 - “Nee” zeggen als iemand een drankje met alcohol aanbiedt: laagopgeleid 10,4% versus middenopgeleid 13,8% versus hoogopgeleid 15,1%.
 - Helemaal stoppen met drinken: laagopgeleid 21,1% versus middenopgeleid 29,0% versus hoogopgeleid 37,3%.
- Voor wat betreft de socio-economische status indicator ‘inkomen’ kunnen we maar één statistisch significant verschil constateren: personen die aangeven gemakkelijk rond te komen met hun beschikbaar huishoudinkomen zouden het moeilijker vinden om volledig te stoppen met alcohol drinken dan personen die moeilijkheden ervaren om rond te komen (32,7% versus 25,9%).

5. Wat is de kennis over alcoholgebruik?

Kennis over alcoholgebruik werd bevroegd aan de hand van 5 uitspraken voorgelegd aan deelnemers die ooit alcohol gebruikten. Ze konden hierop antwoorden met “waar”, “niet waar” of “ik weet het niet”. 3 van deze uitspraken hebben betrekking op de gevolgen van alcoholgebruik (namelijk “alcohol kan de werking van sommige medicijnen verminderen of versterken”, “alcoholgebruik kan psychische klachten zoals angst, depressie, eenzaamheid of stress verergeren” en “wetenschappers hebben bewezen dat alcohol de kans op kanker verhoogt”). 2 uitspraken peilen naar de kennis die de bevolking heeft omtrent de richtlijnen rond alcoholgebruik (“1 glas rode wijn drinken per dag is gezond” en “volwassenen zouden niet meer dan 10 glazen alcohol per week mogen drinken”). Enkel de stelling “1 glas rode wijn per dag is gezond” is niet waar.

De globale resultaten met betrekking tot kennis rond alcoholgebruik bij personen die ooit alcohol dronken kunnen als volgt samengevat worden: de negatieve werking van alcohol op sommige medicijnen en het negatief effect van alcohol op psychische klachten zijn goed gekend (respectievelijk 89,9% en 76,5% van de personen die ooit alcohol dronken weten dit). Ook de nieuwe richtlijn “volwassenen zouden niet meer dan 10 glazen alcohol per week mogen drinken” is vrij goed bekend (66,0% gaf aan dat de stelling waar was, al gaf 25,4% toe dat ze dit niet wisten). De 2 andere stellingen waren beduidend minder gekend. Slechts 44,6% gaf aan dat de stelling “wetenschappers hebben bewezen dat alcohol de kans op kanker verhoogt” waar is, terwijl 6,4% aangaf dat het niet waar is en 49,0% aangaf het niet te weten. Tot slot kon slechts 27,7% aangeven dat de populaire stelling “1 glas rode wijn per dag is gezond” niet waar is, terwijl 30,3% dacht dat het waar is en 42,0% aanduidde het niet te weten.

Figuur 5 • Percentage personen die ooit alcohol dronken van 18 jaar en ouder dat een correct antwoord geeft op volgende stellingen, Preventiebarometer, Vlaanderen, 2022

... en wat zijn de verschillen naar alcoholgebruik, geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en inkomen?

- Personen die riskant alcohol drinken (>10 g/w) hebben minder kennis over 3 aspecten van alcoholgebruik dan personen die geen riskant gedrag vertonen. Ze weten significant minder vaak dan personen die niet riskant alcohol drinken dat alcohol een negatieve invloed heeft op medicijnen (85,0% versus 90,5%), dat alcohol psychische klachten kan verergeren (66,7% versus 78,0%) en dat volwassenen aangeraden wordt om niet meer dan 10 glazen alcohol per week te drinken (51,0% versus 68,1%). Opmerkelijk is dat de impact van alcoholgebruik op de ontwikkeling van kanker juist beter gekend is bij personen die riskant alcohol drinken dan bij personen die dit niet doen (52,7% versus 43,5%).
- Er is een significante samenhang met geslacht: mannen konden minder vaak het correcte antwoord aanduiden dan vrouwen voor 3 van de 5 kennisindicatoren. Deze associaties zijn significant na correctie voor leeftijd en riskant alcoholgedrag. De kennis verschilt als volgt:
 - Alcohol kan de werking van sommige medicijnen verminderen of versterken: mannen 87,7% versus vrouwen 92,0%.
 - Alcoholgebruik kan psychische klachten zoals angst, depressie, eenzaamheid of stress verergeren: mannen 73,3% versus vrouwen 79,8%.
 - Volwassenen zouden niet meer dan 10 glazen alcohol per week mogen drinken: mannen 62,2% versus vrouwen 70,2%.
- De resultaten naar leeftijd vertonen een inconsistent patroon:
 - De negatieve werking van alcohol op medicijnen is goed gekend in alle leeftijdsgroepen. We merken wel op dat de 75-plussers hier minder kennis over hebben dan alle jongere leeftijdsgroepen (82,2% bij de 75-plussers versus tussen 87,7% en 93,7% in de jongere leeftijdsgroepen).
 - De kennis over de invloed van alcohol op psychische klachten piekt in de jongere leeftijdsgroepen tussen 18 en 44 (respectievelijk 85,9% bij de 18-24-jarigen, 90,5% bij

- de 25-34-jarigen en 85,3% bij de 35-44-jarigen). Vervolgens neemt de kennis significant af naarmate de leeftijd toeneemt tot uiteindelijk 53,7% bij de 75-plussers.
- De link tussen alcoholgebruik en kankerontwikkeling is het minst gekend bij de 18-24-jarigen (39,3%), de 35-44-jarigen (41,2%) en de 75-plussers (40,5%). Het verschil tussen de jongste leeftijdsgroep en de leeftijdsgroepen tussen 45 en 74 jaar (46,6% - 49,1%) is statistisch significant. Het verschil van de 35-44-jarigen en de 75-plussers ten opzichte van de 45-54-jarigen is eveneens statistisch significant.
 - Voor de stelling “1 glas rode wijn per dag is gezond” constateren we een duidelijke leeftijdsgradiënt: hoe ouder men is, hoe minder vaak men kan aangeven dat deze stelling onjuist is (van 48,9% van de 18-24-jarigen die weten dat dit niet correct is tot 12,8% van de 75-plussers)
 - Omtrent de kennis over de aanbeveling zien we geen significante verschillen tussen leeftijdsgroepen.
- We constateren een opleidingsgradiënt voor elk van de bevroegde kennisaspecten: hoe hoger personen opgeleid zijn, hoe hoger de kennis. De kennis verschilt als volgt:
 - Alcohol kan de werking van sommige medicijnen verminderen of versterken: hoogopgeleid 93,6% versus middenopgeleid 89,2% versus laagopgeleid 83,4%.
 - Alcoholgebruik kan psychische klachten zoals angst, depressie, eenzaamheid of stress verergeren: hoogopgeleid 85,8% versus middenopgeleid 76,3% versus laagopgeleid 58,9%.
 - Alcoholgebruik verhoogt het risico op kanker: hoogopgeleid 53,3% versus middenopgeleid 39,8% versus laagopgeleid 35,4%.
 - 1 glas rode wijn per dag is niet gezond: hoogopgeleid 36,3% versus middenopgeleid 25,5% versus laagopgeleid 14,3%.
 - Volwassenen zouden niet meer dan 10 glazen alcohol per week mogen drinken: hoogopgeleid 73,7% versus middenopgeleid 61,1% versus laagopgeleid 59,0%.
 - Tot slot, personen die aangeven moeilijk rond te komen hebben een lagere kennis voor de 5 kennisaspecten dan personen die aangeven gemakkelijk rond te komen. De kennis verschilt als volgt:
 - Alcohol kan de werking van sommige medicijnen verminderen of versterken: gemakkelijk rondkomen 90,7% versus moeilijk rondkomen 87,0%.
 - Alcoholgebruik kan psychische klachten zoals angst, depressie, eenzaamheid of stress verergeren: gemakkelijk rondkomen 78,3% versus moeilijk rondkomen 71,7%.
 - Alcoholgebruik verhoogt het risico op kanker: gemakkelijk rondkomen 46,9% versus moeilijk rondkomen 38,4%.
 - 1 glas rode wijn per dag is niet gezond: gemakkelijk rondkomen 30,4% versus moeilijk rondkomen 20,0%.
 - Volwassenen zouden niet meer dan 10 glazen alcohol per week mogen drinken: gemakkelijk rondkomen 67,6% versus moeilijk rondkomen 62,1%.

6. Wat is de attitude rond alcoholbeleid?

We peilden ook naar de houding omtrent een aantal potentiële toekomstige maatregelen rond preventie en gezondheidspromotie. Voor alcohol werden volgende 2 maatregelen opgenomen: “een verbod op het verkopen van alcohol in tankstations” en “het verhogen van de minimumleeftijd voor alcohol naar 18 jaar”.

Uit onze cijfers blijkt dat de meerderheid van de volwassen bevolking van Vlaanderen deze maatregelen belangrijk vindt: 64,9% vindt een verbod op alcoholverkoop in tankstations belangrijk en 77,5% vindt het belangrijk dat de minimumleeftijd voor alcohol opgetrokken wordt naar 18 jaar.

... en wat zijn de verschillen naar alcoholgebruik, geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en inkomen?

- Personen die meer dan de aanbevolen hoeveelheid van 10 standaardglazen alcohol per week drinken (= riskant gebruik van alcohol) melden minder vaak dat ze een verbod op de alcoholverkoop in tankstations belangrijk vinden dan personen die geen riskant gebruik van alcohol vertonen (54,1% versus 65,9%). Dezelfde trend zien we voor de maatregel om de minimumleeftijd voor het kopen van alcohol op te trekken naar 18 jaar (70,1% van de personen die riskant alcohol drinken zijn voorstander ten opzichte van 78,2% van de personen die niet riskant alcohol drinken).
- Er is een significante samenhang met geslacht in de houding ten aanzien van beide maatregelen: er zijn meer vrouwen dan mannen voorstander van. De cijfers zijn als volgt:
 - Een verbod op alcoholverkoop in tankstations belangrijk vinden: vrouwen 69,7% versus mannen 59,9%.
 - De minimumleeftijd voor alcohol optrekken naar 18 jaar: vrouwen 82,5% versus mannen 72,2%.
- De samenhang met leeftijd is consistent: er zijn meer voorstanders in de oudere leeftijdsgroepen.
- De maatregel “het verhogen van de minimumleeftijd voor alcohol” wordt significant minder belangrijk gevonden naarmate het opleidingsniveau stijgt: 90,7% van de personen met hoogstens een diploma lager secundair onderwijs vindt deze maatregel belangrijk ten opzichte van 77,1% van de personen met een diploma hoger secundair onderwijs en 70,0% van de personen met een diploma hoger onderwijs. Na controle voor leeftijd, geslacht en riskant alcoholgebruik, merken we geen significante associatie tussen de maatregel “een verbod op alcoholverkoop in tankstations” en opleiding.
- Tot slot, personen die aangeven moeilijk rond te komen zijn vaker voorstander van de maatregel om de minimumleeftijd voor alcohol te verhogen naar 18 jaar ten opzichte van personen die aangeven gemakkelijk rond te komen (83,5% versus 75,0%).

BESPREKING EN CONCLUSIE

Overmatig alcoholgebruik leidt tot een aanzienlijke gezondheidslast: het wordt in verband gebracht met psychische stoornissen, levercirrose, kanker, hart- en vaatziekten en ongevallen en is een belangrijke oorzaak van vroegtijdige sterfte. Het gemiddelde alcoholverbruik in België en Europa ligt ruim boven het wereldgemiddelde. Dit maakt België tot één van de landen met een hoge ziektelast door alcohol (14). Het terugdringen van overmatig alcoholgebruik door middel van passende strategieën is dus een prioriteit voor de volksgezondheid in België en Vlaanderen. Om deze strategieën te kunnen ontwikkelen is het relevant om alcoholgebruik en enkele belangrijke determinanten hieraan gelinkt zoals intenties rond het minderen met alcohol drinken, het omgaan met sociale druk en de kennis rond de schadelijke gevolgen van alcohol drinken te evalueren.

Hoe is de situatie in Vlaanderen?

De Preventiebarometer toont aan dat de grote meerderheid van de volwassen bevolking alcohol drinkt: 81,7% geeft aan dat ze in de laatste 12 maanden alcohol gedronken hebben. De resultaten geven daarnaast aan dat 6,5% van de volwassen bevolking dagelijks drinkt en dat 10,3% riskant alcoholgebruik vertoont (ze drinken meer dan de aanbevolen hoeveelheid van 10 standaardglazen per week). De percentages zijn lager dan deze gerapporteerd in de laatste Gezondheidsenquête van 2018: 9,8% van de Vlaamse bevolking van 18 jaar en ouder dronk toen alcohol op dagelijkse basis en 14,4% vertoonde riskant gebruik. Ongeveer 1 persoon op de 4 die alcohol gebruikte in de afgelopen 12 maanden heeft geprobeerd om minder alcohol te drinken in de afgelopen 12 maanden en eveneens ongeveer 1 op de 4 heeft de intentie om in de komende 12 maanden minder alcohol te drinken. Er werd ook gepeild naar pogingen/intenties om te stoppen met alcohol te drinken. Ongeveer 6% van de personen die alcohol dronken in de 12 maanden voorafgaand aan de enquête heeft geprobeerd om te stoppen in de afgelopen 12 maanden en 6% heeft de intentie om te stoppen in de komende 12 maanden. Het is belangrijk te melden dat volledige geheelonthouding in principe niet gepromoot wordt in de algemene bevolking; de focus ligt op een gematigde consumptie. Van de personen die minder alcohol willen drinken of willen stoppen met alcohol drinken heeft ongeveer 1 op de 2 personen een lage eigen-effectiviteit.

De meerderheid van de personen die ooit alcohol dronken geeft aan dat ze gemakkelijk kunnen omgaan met sociale druk rond alcohol drinken. De resultaten omtrent kennis rond alcoholgebruik zijn eerder gemengd te noemen. Sommige uitspraken zoals de negatieve werking van alcohol op medicijnen en het negatief effect van alcohol op psychische klachten zijn goed gekend, andere zaken zoals het verband tussen alcoholgebruik en een verhoogd risico op kankerontwikkeling en het feit dat 1 glas wijn per dag drinken niet gezond is zijn minder gekend. 44,6% van de personen die ooit alcohol dronken weet dat alcoholgebruik gelinkt is aan kankerontwikkeling en 30,3% denkt, nog steeds, dat 1 glas rode wijn per dag drinken gezond is. Tot slot, uit de cijfers omtrent attitude rond alcoholbeleid blijkt dat er een draagvlak zou zijn voor 2 striktere beleidsaanbevelingen. Zo vindt 64,9% van de bevolking het belangrijk dat er een verbod op alcoholverkoop in tankstations komt en 77,5% vindt dat de minimumleeftijd voor alcohol naar 18 jaar mag opgetrokken worden.

Wat zijn de risicoprofielen in Vlaanderen?

Personen die meer dan 10 standaardglazen alcohol per week drinken zijn reeds een risicoprofiel door hun drinkgedrag. In lijn met de verwachtingen, scoren ze slechter op de sociale druk- en kennisindicatoren. Ze vinden het moeilijker om geen alcohol te drinken als vrienden wel alcohol drinken, een alcoholisch drankje te weigeren of volledig te stoppen met alcohol drinken dan niet-riskante alcoholdrinkers. Ook weten ze minder vaak dan personen die niet riskant drinken dat alcohol een negatieve invloed heeft op medicijnen, dat alcohol psychische klachten kan verergeren en dat volwassenen aangeraden wordt om niet meer dan 10 glazen alcohol per week te drinken. Verder staan

personen die riskant alcohol drinken minder achter de aanbeveling om de verkoop van alcohol te verbieden in tankstations en om de minimumleeftijd voor alcohol op te trekken naar 18 jaar. Een positieve noot is wel dat personen die riskant alcohol drinken vaak intenties hebben om hun alcoholgebruik te minderen: 43,8% heeft in de afgelopen 12 maanden geprobeerd om minder alcohol te drinken en 49,1% wil in de volgende 12 maanden minder alcohol drinken. Echter is 68,0% van de personen die riskant alcohol drinken en intentie hebben om minder te drinken weinig zeker dat hij of zij hierin zal slagen.

Op basis van de resultaten kan vastgesteld worden dat alcoholgebruik bij mannen vaker een probleem vormt dan bij vrouwen. Mannen consumeren vaker op dagelijkse basis en vertonen ook vaker riskant alcoholgebruik dan vrouwen (>10 g/w drinken). Verder ervaart de mannelijke populatie ook meer moeilijkheden bij het omgaan met sociale druk omtrent alcoholgebruik en hebben ze globaal genomen minder kennis over de aanbevelingen rond alcoholgebruik en de gevolgen van alcoholgebruik. Tot slot zijn mannen ook minder vaak voorstander van striktere beleidsmaatregelen rond alcohol dan vrouwen.

Oudere inwoners zijn vaker overmatige drinkers: het aandeel personen dat op dagelijkse basis alcohol drinkt is hoger in de leeftijdsgroepen vanaf 65 jaar en het aantal personen dat meer dan 10 glazen alcohol per week drinkt piekt bij personen tussen 55 en 74 jaar oud. De concentratie van deze gedragingen ligt systematisch hoger bij oudere mannen dan bij oudere vrouwen. Het aantal personen die dagelijks drinken is laag bij de jongere leeftijdsgroepen onder 35 jaar (<1%) en ook het aantal personen die riskant alcoholgedrag vertonen bedraagt minder dan 10% bij -35-jarigen. Een limitatie is dat andere risicogedragingen zoals hyperalcoholisatie en piekdrinken, wat globaal genomen meer voorkomt in jongere leeftijdsgroepen (2), niet kon gemeten worden op basis van de gegevens van de Preventiebarometer. De reden hiervoor is dat er geen vragen opgenomen werden om overmatig alcoholgebruik op eenzelfde gelegenheid te meten. Naar determinanten toe is er één opmerkelijk verschil naar leeftijd: hoe ouder men is, hoe vaker men geen weet heeft dat 1 glas rode wijn per dag drinken niet gezond is.

Tot slot, personen die hoog- of middenopgeleid zijn drinken vaker dagelijks alcohol en drinken vaker meer dan de aanbevolen hoeveelheid van 10 glazen per week dan laagopgeleiden. Hoogopgeleiden geven meer aan dat ze het moeilijk vinden om met sociale druk rond alcohol drinken om te gaan. Ook zijn ze minder voorstander van het optrekken van de minimumleeftijd naar 18 jaar voor alcohol. Rond intenties om minder alcohol te drinken zijn geen opmerkelijke opleidingsverschillen. De kennis over alcoholrisico's en alcoholrichtlijnen stijgt met het opleidingsniveau. Ondanks dat hoogopgeleide personen een betere kennis hebben drinken ze niet minder alcohol, hebben ze niet meer intenties om te minderen en zijn ze niet vaker voorstander van bepaalde beleidsmaatregelen.

Welke besluiten kunnen getrokken worden?

Het drinkgedrag van de oudere populatie in het algemeen en van de mannelijke oudere populatie in het bijzonder is beduidend hoger dan in andere leeftijdsgroepen. Bijkomend is er in deze groep een grotere onwetendheid over het negatieve gezondheidseffect van elk dag (een glas wijn) drinken. Omwille van de verhoogde kwetsbaarheid van ouderen is het belangrijk dat alcoholpreventie zich zeker (ook) op deze doelgroep richt. Doorheen de jaren heeft VAD al verschillende initiatieven genomen om oudere volwassenen te informeren en te sensibiliseren rond hun alcoholgebruik door middel van affiches, brochures en infosessies (15). Het lijkt belangrijk om zulke initiatieven te herhalen in de tijd om op deze manier de grootste groep dagelijkse alcoholdrinkers te bereiken. Ook inzetten op initiatieven gericht naar hoogopgeleiden is nuttig omdat ze vaker riskant alcohol drinken én meer moeilijkheden ervaren om met sociale druk rond alcoholgebruik om te gaan.

Uit de resultaten van de Preventiebarometer kan ook afgeleid worden dat personen die riskant alcohol gebruiken (ongeveer 1 inwoner op de 10) het vaak moeilijk hebben om alcohol te weigeren in een sociale context. Bijna de helft van de personen die riskant alcohol drinken vindt het bijvoorbeeld moeilijk om geen alcohol te drinken als vrienden wel alcohol drinken en ongeveer één derde vindt het moeilijk om een alcoholisch drankje af te slaan als het aangeboden wordt. Het verder inzetten op initiatieven

rond omgaan met sociale druk rond alcoholgebruik in volwassen populaties is daarom belangrijk. Personen die riskant alcohol drinken en willen minderen of stoppen met alcohol drinken hebben vaak een beperkte eigen-effectiviteit hierover. Inzetten op ondersteuning en hulp om minder alcohol te drinken of ermee te stoppen is nuttig.

In de bevolking is er beperkte kennis omtrent de relatie tussen alcoholgebruik en het verhoogde risico om kanker te ontwikkelen. Terwijl er wetenschappelijke consensus is dat alcohol de kans op mond- en keelkanker, strottenhoofdkanker, darmkanker, slokdarmkanker, leverkanker en borstkanker verhoogd. Investeren in de sensibilisering van de bevolking over alcohol als oorzaak van diverse kankers zoals VAD voorstelt is daarom aanbevolen (8). Uit de Preventiebarometer blijkt ook dat minder dan 1 persoon op de 3 die ooit alcohol gedronken heeft kan aangeven dat de stelling "1 glas rode wijn drinken per dag is gezond" niet correct is. Het duidelijk informeren van de bevolking over de gezondheidsrisico's die gelinkt zijn aan dagelijks beperkte hoeveelheden alcohol consumeren is nuttig.

Tot slot, alle initiatieven rond alcoholpreventie worden idealiter geïntegreerd in een multicomponentenaanpak (met onder andere educatie, regels en omgevingsinterventies). Deze kunnen best geïmplementeerd worden in verschillende maatschappelijke settings zoals werk, welzijn.... en een langetermijnvisie beogen. Er zijn reeds verschillende voorbeelden van settinggerichte multicomponentenaanpakken gericht naar volwassenen zoals onder andere QADO in de setting werk (16). Daarnaast raadt de WGO 5 strategieën met een hoge impact aan om de schade door alcoholgebruik te verminderen waaronder het verhogen van de prijs van alcohol via accijnzen en andere prijsbeleidsmaatregelen en het beperken van het aanbod van alcohol (17).

REFERENTIES

1. De Doncker J, De Donder E, Möbius D. Dossier alcohol [Internet]. Brussel: VAD; 2016. Report No.: D/2015/6030/28. Available from: <https://www.vad.be/assets/dossier-alcohol>
2. Gisle L, Demarest S, Drieskens S. Gezondheidsenquête 2018: Gebruik van alcohol [Internet]. Brussel, België: Sciensano; Report No.: D/2019/14.440/56. Available from: www.gezondheidsenquête.be
3. Global status report on alcohol and health 2018. Geneva: World Health Organization; 2018. Report No.: CC BY-NC-SA 3.0 IGO.
4. World Health Organization. Alcohol, recorded per capita (15+) consumption (in litres of pure alcohol) [Internet]. 2022 [cited 2022 Nov 18]. Available from: [https://www.who.int/data/gho/data/indicators/indicator-details/GHO/alcohol-recorded-per-capita-\(15-\)-consumption-\(in-litres-of-pure-alcohol\)](https://www.who.int/data/gho/data/indicators/indicator-details/GHO/alcohol-recorded-per-capita-(15-)-consumption-(in-litres-of-pure-alcohol))
5. Griswold MG, Fullman N, Hawley C, Arian N, Zimsen SRM, Tymeson HD, et al. Alcohol use and burden for 195 countries and territories, 1990–2016: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2016. *The Lancet*. 2018 Sep 22;392(10152):1015–35.
6. VAD. Een nieuwe richtlijn voor alcoholgebruik [Internet]. 2016 [cited 2022 May 4]. Available from: <https://www.vad.be/artikels/detail/een-nieuwe-richtlijn-voor-alcoholgebruik>
7. Hoge Gezondheidsraad. Risico's van alcoholgebruik. Brussel: HGR; 2018. Advies nr. 9438.
8. VAD. Tien aandachtspunten voor een interfederaal alcoholbeleid [Internet]. 2022. Available from: <https://www.vad.be/assets/10aandachtspuntenvooreeninterfederaalalcoholbeleid>
9. Mäkelä P, Maunu A. Come on, have a drink: The prevalence and cultural logic of social pressure to drink more. *Drugs Educ Prev Policy*. 2016;23(4):312–21.
10. Room R, Callinan S, Dietze P. Influences on the drinking of heavier drinkers: Interactional realities in seeking to 'change drinking cultures.' *Drug Alcohol Rev*. 2016;35(1):13–21.
11. Schouten F, Tuithof M, van Hasselt N, Voogt C. Kennismonitor Alcohol 2020: Onderzoek onder volwassenen naar kennis over alcoholische schade. Nederland: Trimbos Instituut; 2021.
12. Rosenberg G, Bauld L, Hooper L, Buykx P, Holmes J, Vohra J. New national alcohol guidelines in the UK: public awareness, understanding and behavioural intentions. *J Public Health*. 2018 Sep 1;40(3):549–56.
13. Anderson P, Møller L, Galea G. Alcohol in the European Union: consumption, harm and policy approaches [Internet]. Regional Office for Europe: World Health Organization; 2012. Available from: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/107301>
14. Sciensano. Determinants of Health [Internet]. For a Healthy Belgium. 2018 [cited 2022 May 4]. Available from: <https://www.healthybelgium.be/en/health-status/determinants-of-health>
15. VAD maakt alcoholgebruik bij ouderen bespreekbaar [Internet]. [cited 2022 May 4]. Available from: <https://www.vad.be/artikels/detail/vad-maakt-alcoholgebruik-bij-ouderen-bespreekbaar>
16. Qado [Internet]. Qado. [cited 2022 Nov 20]. Available from: <https://qado.be/>
17. The SAFER technical package: five areas of intervention at national and subnational levels. Geneva: World Health Organization; 2019. Report No.: CC BY-NC-SA 3.0 IGO.

BIJLAGE 1: VRAGEN

AL.01 Hoe vaak dronk je in de voorbije 12 maanden een alcoholische drank, zoals cider, bier, wijn, aperitief, cocktails, breezers, likeur of zelfgestookte alcohol? *(van 1 = elke dag tot 9 = nooit, of niet meer dan enkele slokjes in mijn hele leven)*

De wekelijkse gebruikers van alcohol gingen verder met vraag AL.02, terwijl zij die minder frequent alcohol gebruikten verder gingen naar vraag AL.03; de voormalige drinkers (die alcohol gebruikten, maar niet in de afgelopen 12 maanden) gingen naar vraag AL.10. Diegenen die aangeven nooit alcohol gedronken te hebben in heel hun leven gingen direct naar de volgende module (vragen over cannabis).

AL.02 Hoeveel glazen alcoholische drank drink je gewoonlijk in één week (7 dagen)?
1 glas = 25 cl pils, 10 cl wijn, 4-5 cl sterke drank, 1 glas speciaal bier van 33 cl, met meer dan 5% alcohol, tel je als 2 glazen.
(In één week drink ik glazen alcoholische drank.)

AL.03 Heb je in de voorbije 12 maanden geprobeerd om minder alcohol te drinken? *(ja/nee)*

AL.04 Heb je in de voorbije 12 maanden geprobeerd om volledig te stoppen met alcohol te drinken? *(ja/nee)*

AL.05 Heb je de intentie om in de volgende 12 maanden minder alcohol te drinken? *(ja/nee)*

De 2 volgende vragen (AL.06 en AL.07) waren enkel bestemd voor diegenen die aangeven de intentie te hebben om in de volgende 12 maanden minder alcohol te drinken

AL.06 Hoe zeker ben je dat het zal lukken om in de volgende 12 maanden minder alcohol te drinken? *(van 1 = helemaal niet zeker tot 4 = heel zeker)*

AL.07 Wat wil je ervoor doen?

1. Ik wil minder vaak alcohol drinken. Ik wil bijvoorbeeld een paar dagen per week geen alcohol drinken.
2. Ik wil minder alcohol per keer drinken. Ik wil bijvoorbeeld maar één glas drinken, in plaats van drie.
3. Ik wil meer water, niet-alcoholische of licht-alcoholische dranken drinken.
4. Ik wil rustig drinken of lange pauzes nemen tussen de drankjes.
5. Ik wil een alcoholvrije maand houden. ik wil bijvoorbeeld meedoen aan Tournee minérale.
6. Ik weet het nog niet.
7. Iets anders:

AL.08 Heb je de intentie om in de volgende 12 maanden volledig te stoppen met alcohol drinken? *(ja/nee)*

De volgende vraag (AL.09) was enkel voor personen met de intentie om in de volgende 12 maanden volledig te stoppen met alcohol drinken.

AL.09 Hoe zeker ben je dat het zal lukken om in de volgende 12 maanden volledig te stoppen met alcohol te drinken? *(van 1 = helemaal niet zeker tot 4 = heel zeker)*

AL.10 Lees de uitspraken over alcohol. Vind je het moeilijk of gemakkelijk om te doen? *(van 1 = heel moeilijk tot 5 = heel gemakkelijk)*. De vragen zijn gebaseerd op de vragen uit Kennismonitor Alcohol 2020 van het Trimbosinstituut uit Nederland (11).

1. Geen alcohol drinken als mijn vrienden wel alcohol drinken.
2. "Nee" zeggen als iemand me een drankje met alcohol aanbiedt.
3. Helemaal stoppen met drinken.

AL.11 Lees de uitspraken over alcohol. Wat denk je: is het waar of niet waar? (*Waar/ Niet waar/ Ik weet het niet*). De vragen zijn gebaseerd op de vragen uit Kennismonitor Alcohol 2020 van het Trimbosinstituut uit Nederland (11).

1. Alcohol kan de werking van sommige medicijnen verminderen of versterken.
2. Alcoholgebruik kan psychische klachten zoals angst, depressie, eenzaamheid of stress verergeren.
3. Wetenschappers hebben bewezen dat alcohol de kans op kanker verhoogt.
4. 1 glas rode wijn drinken per dag is gezond.
5. Volwassenen zouden niet meer dan 10 glazen alcohol per week mogen drinken.

AP.02 Wat vind jij belangrijk? (*Helemaal wel/ Eerder wel/ Eerder niet/ Helemaal niet*)

...

7. Ik vind het belangrijk dat alcohol verkopen in tankstations verboden wordt.
8. Ik vind het belangrijk dat de minimumleeftijd voor alcohol opgetrokken wordt naar 18 jaar.

...

BIJLAGE 2: INDICATOREN

- AL01_1** (gebaseerd op de vraag AL.01) Het percentage van de bevolking van 18 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden alcohol gedronken heeft.
Besproken in Hoofdstuk 1.
- AL01_2** (gebaseerd op de vraag AL.01) De verdeling van de bevolking van 18 jaar en ouder volgens de frequentie van alcoholgebruik in de afgelopen 12 maanden (dagelijks, wekelijks, maandelijks, minder dan 1 keer per maand, niet in de afgelopen 12 maanden en nooit).
Besproken in Hoofdstuk 1 en voorgesteld in Figuur 1.
- AL01_3** (gebaseerd op de vraag AL.01) Het percentage van de bevolking van 18 jaar en ouder dat dagelijks alcohol drinkt.
Besproken in Hoofdstuk 1.
- AL02_1** (gebaseerd op de vraag AL.02) Het percentage van de bevolking van 18 jaar en ouder dat meer dan 10 alcoholische dranken per week drinkt, wat volgens de aanbeveling als riskant gedrag beschouwd wordt.
Besproken in Hoofdstuk 2 en voorgesteld in Figuur 2.
- AL03** (gebaseerd op de vraag AL.03) Het percentage personen die alcohol dronken in de afgelopen 12 maanden van 18 jaar en ouder dat in afgelopen 12 maanden geprobeerd heeft om minder alcohol te drinken.
Besproken in Hoofdstuk 3.
- AL04** (gebaseerd op de vraag AL.04) Het percentage personen die alcohol dronken in de afgelopen 12 maanden dat in de afgelopen 12 maanden geprobeerd heeft om te stoppen met alcohol te drinken.
Besproken in Hoofdstuk 3.
- AL05** (gebaseerd op de vraag AL.05) Het percentage personen die alcohol dronken in de afgelopen 12 maanden van 18 jaar en ouder dat de intentie heeft om in de komende 12 maanden minder alcohol te drinken.
Besproken in Hoofdstuk 3.
- AL06_1** (gebaseerd op de vraag AL.06) Het percentage personen met intentie om te minderen dat een lage eigen-effectiviteit heeft.
Besproken in Hoofdstuk 3.
- AL07_1 – AL07_6** (gebaseerd op de vraag AL.07) De methodes die personen willen gebruiken om minder alcohol te drinken in de komende 12 maanden.
Besproken in Hoofdstuk 3 en voorgesteld in Figuur 3.
- AL08** (gebaseerd op de vraag AL.08) Het percentage personen die alcohol dronken in de afgelopen 12 maanden van 18 jaar en ouder dat de intentie heeft om in de komende 12 maanden te stoppen met alcohol drinken.
Besproken in Hoofdstuk 3.
- AL09_1** (gebaseerd op de vraag AL.09) Het percentage personen met intentie om te stoppen dat een lage eigen-effectiviteit heeft.
Besproken in Hoofdstuk 3.
- AL10_1 – AL10_3** (gebaseerd op de vraag AL.10) 3 indicatoren met betrekking tot het percentage van de personen die ooit alcohol dronken van 18 jaar en ouder dat moeilijkheden ervaren rond omgaan met sociale druk rond alcohol drinken (gemeten aan de hand van 3 items rond sociale druk)
Besproken in Hoofdstuk 4 en voorgesteld in Figuur 4.

- AL11_1 – AL11_5** (gebaseerd op de vraag AL.11) 5 indicatoren met betrekking tot het percentage van de personen die ooit alcohol dronken van 18 jaar en ouder dat de juiste kennis heeft rond alcoholgebruik en zijn gevolgen & richtlijnen (gemeten aan de hand van 5 items rond kennis)
Besproken in Hoofdstuk 5 en voorgesteld in Figuur 5.
- AP02_7** (gebaseerd op vraag AP.02) Het percentage van de Vlaamse bevolking van 18 jaar en ouder dat het belangrijk vindt om de verkoop van alcohol in tankstations te verbieden.
Besproken in Hoofdstuk 6.
- AP02_8** (gebaseerd op vraag AP02) Het percentage van de Vlaamse bevolking van 18 jaar en ouder dat het belangrijk vindt om de minimumleeftijd voor alcohol op te trekken naar 18 jaar.
Besproken in Hoofdstuk 6.

BIJLAGE 3: TABELLEN

Samenvattende tabel.....	29
Tabel 1 • Percentage van de bevolking van 18 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden alcohol gedronken heeft.....	30
Tabel 2 • De verdeling van de bevolking van 18 jaar en ouder volgens de frequentie van alcoholgebruik in de afgelopen 12 maanden.....	31
Tabel 3 • Percentage van de bevolking van 18 jaar en ouder dat dagelijks alcohol drinkt.....	32
Tabel 4 • Percentage van de bevolking van 18 jaar en ouder dat meer dan 10 glazen alcohol per week drinkt (riskant alcoholgebruik)	33
Tabel 5 • Percentage personen die in de afgelopen 12 maanden alcohol dronken van 18 jaar en ouder dat geprobeerd heeft om minder alcohol te drinken in de afgelopen 12 maanden	34
Tabel 6 • Percentage personen die in de afgelopen 12 maanden alcohol dronken van 18 jaar en ouder dat geprobeerd heeft om te stoppen met alcohol te drinken in de afgelopen 12 maanden	35
Tabel 7 • Percentage personen die in de afgelopen 12 maanden alcohol dronken van 18 jaar en ouder dat de intentie heeft om in de komende 12 maanden minder alcohol te drinken.....	36
Tabel 8 • Percentage personen met intentie om te minderen met alcohol drinken dat een lage eigen-effectiviteit heeft.....	37
Tabel 9 • Percentage personen die in de afgelopen 12 maanden alcohol dronken van 18 jaar en ouder dat de intentie heeft om in de komende 12 maanden te stoppen met alcohol drinken	38
Tabel 10 • Percentage personen met intentie om te stoppen met alcohol drinken dat een lage eigen-effectiviteit heeft.....	39
Tabel 11 • Percentage personen die ooit alcohol dronken van 18 jaar en ouder dat het moeilijk vindt om geen alcohol te drinken als vrienden wel alcohol drinken (sociale druk)	40
Tabel 12 • Percentage personen die ooit alcohol dronken van 18 jaar en ouder dat het moeilijk vindt "nee" te zeggen als iemand een drankje met alcohol aanbiedt (sociale druk)	41
Tabel 13 • Percentage personen die ooit alcohol dronken van 18 jaar en ouder dat het moeilijk vindt om helemaal te stoppen met drinken (sociale druk)	42
Tabel 14 • Percentage personen die ooit alcohol dronken van 18 jaar en ouder dat kennis heeft over de invloed van alcohol op de werking van medicijnen	43
Tabel 15 • Percentage personen die ooit alcohol dronken van 18 jaar en ouder dat kennis heeft over de invloed van alcohol op psychische klachten	44
Tabel 16 • Percentage personen die ooit alcohol dronken van 18 jaar en ouder dat kennis heeft over de invloed van alcohol op kanker	45
Tabel 17 • Percentage personen die ooit alcohol dronken van 18 jaar en ouder dat weet dat 1 glas rode wijn per dag niet gezond is	46
Tabel 18 • Percentage personen die ooit alcohol dronken van 18 jaar en ouder dat weet dat volwassenen niet meer dan 10 glazen alcohol per week mogen drinken.....	47
Tabel 19 • Percentage van de bevolking van 18 jaar en ouder dat het belangrijk vindt dat alcohol verkopen in tankstations verboden wordt.....	48
Tabel 20 • Percentage van de bevolking van 18 jaar en ouder dat het belangrijk vindt dat de minimumleeftijd voor alcohol opgetrokken wordt naar 18 jaar.....	49

Samenvattende tabel

Percentage van de Vlaamse bevolking van 18 jaar en ouder dat...	
alcohol heeft gebruikt in de afgelopen 12 maanden	81,5
dagelijks alcohol gebruikt	6,5
meer dan 10 glazen alcohol per week drinkt (riskant alcoholgebruik)	10,3
Percentage personen die alcohol dronken in de afgelopen 12 maanden dat...	
heeft geprobeerd om in de afgelopen 12 maanden minder alcohol te drinken	25,3
heeft geprobeerd om in de afgelopen 12 maanden te stoppen met drinken	6,0
de intentie heeft om in de komende 12 maanden minder alcohol te drinken	24,4
de intentie heeft om in de komende 12 maanden te stoppen met alcohol te drinken	6,3
Percentage personen die ooit alcohol dronken dat...	
het moeilijk vindt om geen alcohol te drinken als vrienden alcohol drinken (sociale druk)	17,5
het moeilijk vindt "nee" te zeggen als iemand een drankje met alcohol aanbiedt (sociale druk)	13,6
het moeilijk vindt om helemaal te stoppen met drinken (sociale druk)	30,9
weet dat alcohol de werking van sommige medicijnen kan verminderen of versterken (kennis)	89,9
weet dat alcoholgebruik psychische klachten kan verergeren (kennis)	76,5
weet dat alcohol de kans op kanker verhoogt (kennis)	44,6
weet dat 1 glas rode wijn per dag drinken ongezond is (kennis)	27,7
weet dat volwassenen niet meer dan 10 glazen alcohol per week mogen drinken (kennis)	66,0
Percentage van de Vlaamse bevolking van 18 jaar en ouder dat...	
het belangrijk vindt dat alcohol verkopen in tankstations verboden wordt	64,9
het belangrijk vindt dat de minimumleeftijd voor alcohol wordt verhoogd naar 18 jaar	77,5

Bron: Preventiebarometer, Vlaanderen, 2022

Tabel 1 • Percentage van de bevolking van 18 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden alcohol gedronken heeft

AL01_1		% (Ruw)	95% BI ruw	N
GESLACHT	Mannen	84,9	(83,2-86,5)	1968
	Vrouwen	78,8	(76,9-80,6)	1986
LEEFTIJDGROEP	18 – 24	79,9	(75,6-84,1)	374
	25 – 34	81,9	(78,5-85,2)	540
	35 – 44	83,2	(80,0-86,3)	578
	45 – 54	84,3	(81,5-87,1)	650
	55 – 64	83,1	(80,5-85,7)	790
	65 – 74	81,7	(78,5-84,9)	609
	75 +	75,6	(71,4-79,8)	420
OPLEIDINGSNIVEAU	Hoogstens lager secundair	71,2	(68,3-74,1)	981
	Hoger secundair	81,1	(78,9-83,3)	1344
	Hoger onderwijs	88,7	(87,1-90,2)	1636
INKOMEN	Moeilijk rondkomen	72,1	(69,4-74,8)	1128
	Gemakkelijk rondkomen	85,8	(84,5-87,2)	2787
TOTAAL	2022	81,7	(80,5-82,9)	3961

Bron: Preventiebarometer, Vlaanderen, 2022

Tabel 2 • De verdeling van de bevolking van 18 jaar en ouder volgens de frequentie van alcoholgebruik in de afgelopen 12 maanden

AL01_2		Dagelijks	Wekelijks	Maandelijks	Minder dan maandelijks	Niet in de afgelopen 12 maanden	Nooit	N
GESLACHT	Mannen	8,4	50,4	18,1	8,1	6,0	9,1	1968
	Vrouwen	4,7	37,8	23,7	12,6	5,1	16,1	1986
LEEFTIJDGROEP	18 – 24	0,2	43,9	24,2	11,7	2,1	18,0	374
	25 – 34	0,7	42,5	25,8	12,9	5,8	12,3	540
	35 – 44	3,6	42,5	23,8	13,3	6,0	10,9	578
	45 – 54	3,7	49,3	19,9	11,4	4,0	11,7	650
	55 – 64	8,4	47,9	21,1	5,8	5,4	11,5	790
	65 – 74	13,3	43,3	15,8	9,4	7,6	10,7	609
	75 +	14,9	34,9	16,5	9,3	7,9	16,5	420
OPLEIDINGSNIVEAU	Hoogstens lager secundair	8,1	34,3	19,1	9,7	9,2	19,6	981
	Hoger secundair	6,1	42,3	21,0	11,7	5,3	13,6	1344
	Hoger onderwijs	5,8	51,3	22,1	9,5	3,6	7,8	1636
INKOMEN	Moeilijk rondkomen	6,9	34,8	18,2	12,2	8,2	19,7	1128
	Gemakkelijk rondkomen	6,2	47,7	22,1	9,7	4,5	9,7	2787
TOTAAL	2022	6,5	43,9	20,9	10,3	5,6	12,7	3961

Bron: Preventiebarometer, Vlaanderen, 2022

Tabel 3 • Percentage van de bevolking van 18 jaar en ouder dat dagelijks alcohol drinkt

AL01_3		% (Ruw)	95% BI ruw	N
GESLACHT	Mannen	8,4	(7,1-9,6)	1968
	Vrouwen	4,7	(3,7-5,7)	1986
LEEFTIJDGROEP	18 - 24	0,2	(0,0-0,5)	374
	25 - 34	0,7	(0,0-1,4)	540
	35 - 44	3,6	(2,1-5,1)	578
	45 - 54	3,7	(2,2-5,1)	650
	55 - 64	8,4	(6,4-10,4)	790
	65 - 74	13,3	(10,5-16,1)	609
	75 +	14,9	(11,3-18,4)	420
OPLEIDINGSNIVEAU	Hoogstens lager secundair	8,1	(6,4-9,9)	981
	Hoger secundair	6,1	(4,8-7,5)	1344
	Hoger onderwijs	5,8	(4,6-7,0)	1636
INKOMEN	Moeilijk rondkomen	6,9	(5,4-8,4)	1128
	Gemakkelijk rondkomen	6,2	(5,3-7,2)	2787
TOTAAL	2022	6,5	(5,7-7,3)	3961

Bron: Preventiebarometer, Vlaanderen, 2022

Tabel 4 • Percentage van de bevolking van 18 jaar en ouder dat meer dan 10 glazen alcohol per week drinkt (riskant alcoholgebruik)

AL02_1		% (Ruw)	95% BI ruw	N
GESLACHT	Mannen	15,9	(14,2-17,5)	1966
	Vrouwen	4,8	(3,8-5,8)	1975
LEEFTIJDGROEP	18 - 24	9,6	(6,6-12,7)	374
	25 - 34	5,4	(3,4-7,3)	540
	35 - 44	8,3	(6,0-10,6)	577
	45 - 54	10,8	(8,4-13,3)	647
	55 - 64	13,7	(11,2-16,2)	787
	65 - 74	13,4	(10,6-16,2)	606
	75 +	8,4	(5,6-11,1)	417
OPLEIDINGSNIVEAU	Hoogstens lager secundair	7,1	(5,5-8,7)	973
	Hoger secundair	12,7	(10,8-14,5)	1343
	Hoger onderwijs	10,1	(8,6-11,5)	1632
INKOMEN	Moeilijk rondkomen	8,4	(6,8-10,1)	1122
	Gemakkelijk rondkomen	11,0	(9,9-12,2)	2781
TOTAAL	2022	10,3	(9,3-11,2)	3948

Bron: Preventiebarometer, Vlaanderen, 2022

Tabel 5 • Percentage personen die in de afgelopen 12 maanden alcohol dronken van 18 jaar en ouder dat geprobeerd heeft om minder alcohol te drinken in de afgelopen 12 maanden

AL03		% (Ruw)	95% BI ruw	N
GESLACHT	Mannen	27,0	(24,8-29,2)	1653
	Vrouwen	23,4	(21,3-25,6)	1539
LEEFTIJDGROEP	18 - 24	22,7	(17,8-27,6)	301
	25 - 34	30,2	(25,8-34,5)	443
	35 - 44	27,7	(23,7-31,7)	481
	45 - 54	26,3	(22,5-30,2)	545
	55 - 64	24,9	(21,5-28,3)	643
	65 - 74	26,4	(22,3-30,4)	482
	75 +	14,9	(10,7-19,0)	300
OPLEIDINGSNIVEAU	Hoogstens lager secundair	20,7	(17,5-23,8)	676
	Hoger secundair	24,6	(21,9-27,2)	1074
	Hoger onderwijs	28,0	(25,7-30,4)	1445
INKOMEN	Moeilijk rondkomen	25,9	(22,7-29,0)	795
	Gemakkelijk rondkomen	24,9	(23,1-26,7)	2371
RISKANT ALCOHOLGEBRUIK	Ja	43,8	(38,8-48,7)	404
	Neen	22,4	(20,8-24,0)	2779
TOTAAL	2022	25,3	(23,7-26,8)	3195

Bron: Preventiebarometer, Vlaanderen, 2022

Tabel 6 • Percentage personen die in de afgelopen 12 maanden alcohol dronken van 18 jaar en ouder dat geprobeerd heeft om te stoppen met alcohol te drinken in de afgelopen 12 maanden

AL04		% (Ruw)	95% BI ruw	N
GESLACHT	Mannen	5,5	(4,3-6,6)	1655
	Vrouwen	6,7	(5,4-8,0)	1529
LEEFTIJDGROEP	18 - 24	7,1	(4,1-10,2)	301
	25 - 34	7,9	(5,3-10,4)	440
	35 - 44	8,3	(5,8-10,7)	480
	45 - 54	5,4	(3,3-7,5)	542
	55 - 64	3,7	(2,2-5,2)	637
	65 - 74	6,4	(4,0-8,8)	483
	75 +	3,8	(1,5-6,0)	304
OPLEIDINGSNIVEAU	Hoogstens lager secundair	3,7	(2,1-5,2)	673
	Hoger secundair	7,0	(5,4-8,6)	1073
	Hoger onderwijs	6,4	(5,1-7,8)	1441
INKOMEN	Moeilijk rondkomen	7,2	(5,4-9,0)	789
	Gemakkelijk rondkomen	5,7	(4,7-6,7)	2370
RISKANT ALCOHOLGEBRUIK	Ja	7,5	(4,8-10,2)	406
	Neen	5,8	(4,9-6,7)	2769
TOTAAL	2022	6,0	(5,2-6,9)	3187

Bron: Preventiebarometer, Vlaanderen, 2022

Tabel 7 • Percentage personen die in de afgelopen 12 maanden alcohol dronken van 18 jaar en ouder dat de intentie heeft om in de komende 12 maanden minder alcohol te drinken

AL05		% (Ruw)	95% BI ruw	N
GESLACHT	Mannen	25,3	(23,1-27,4)	1643
	Vrouwen	23,4	(21,2-25,6)	1521
LEEFTIJDGROEP	18 - 24	18,6	(14,0-23,2)	300
	25 - 34	25,9	(21,7-30,1)	438
	35 - 44	22,3	(18,5-26,0)	478
	45 - 54	26,3	(22,5-30,2)	542
	55 - 64	24,8	(21,4-28,2)	634
	65 - 74	28,0	(23,8-32,2)	472
	75 +	22,2	(17,4-27,0)	303
OPLEIDINGSNIVEAU	Hoogstens lager secundair	24,9	(21,5-28,3)	661
	Hoger secundair	23,5	(20,9-26,2)	1065
	Hoger onderwijs	24,7	(22,4-27,0)	1441
INKOMEN	Moeilijk rondkomen	25,8	(22,7-29,0)	781
	Gemakkelijk rondkomen	23,8	(22,0-25,5)	2360
RISKANT ALCOHOLGEBRUIK	Ja	49,1	(44,0-54,1)	402
	Neen	20,6	(19,0-22,1)	2753
TOTAAL	2022	24,4	(22,8-25,9)	3167

Bron: Preventiebarometer, Vlaanderen, 2022

Tabel 8 • Percentage personen met intentie om te minderen met alcohol drinken dat een lage eigen-effectiviteit heeft

AL06_1		% (Ruw)	95% BI ruw	N
GESLACHT	Mannen	51,4	(46,4-56,4)	403
	Vrouwen	48,8	(43,5-54,2)	348
LEEFTIJDGROEP	18 - 24	45,0	(31,0-59,0)	54
	25 - 34	37,0	(27,8-46,2)	112
	35 - 44	47,9	(38,1-57,8)	104
	45 - 54	53,1	(44,3-61,8)	136
	55 - 64	49,6	(41,5-57,6)	155
	65 - 74	56,3	(47,3-65,4)	125
	75 +	64,1	(52,0-76,1)	65
OPLEIDINGSNIVEAU	Hoogstens lager secundair	54,6	(46,5-62,6)	158
	Hoger secundair	48,2	(41,8-54,7)	247
	Hoger onderwijs	49,6	(44,2-55,0)	346
INKOMEN	Moeilijk rondkomen	46,5	(39,3-53,6)	197
	Gemakkelijk rondkomen	51,3	(47,0-55,6)	546
RISKANT ALCOHOLGEBRUIK	Ja	68,0	(61,3-74,7)	197
	Neen	43,9	(39,7-48,2)	547
TOTAAL	2022	50,2	(46,5-53,9)	751

Bron: Preventiebarometer, Vlaanderen, 2022

Tabel 9 • Percentage personen die in de afgelopen 12 maanden alcohol dronken van 18 jaar en ouder dat de intentie heeft om in de komende 12 maanden te stoppen met alcohol drinken

AL08		% (Ruw)	95% BI ruw	N
GESLACHT	Mannen	5,6	(4,4-6,7)	1637
	Vrouwen	7,0	(5,7-8,3)	1502
LEEFTIJDGROEP	18 - 24	4,2	(1,9-6,5)	300
	25 - 34	4,8	(2,7-6,8)	440
	35 - 44	4,7	(2,8-6,7)	479
	45 - 54	4,2	(2,4-5,9)	537
	55 - 64	5,2	(3,4-7,0)	633
	65 - 74	11,0	(8,0-14,0)	459
	75 +	11,3	(7,6-14,9)	294
OPLEIDINGSNIVEAU	Hoogstens lager secundair	12,2	(9,6-14,8)	655
	Hoger secundair	6,0	(4,5-7,5)	1056
	Hoger onderwijs	3,7	(2,7-4,7)	1431
INKOMEN	Moeilijk rondkomen	10,2	(8,1-12,4)	777
	Gemakkelijk rondkomen	4,8	(3,9-5,7)	2340
RISKANT ALCOHOLGEBRUIK	Ja	5,3	(3,0-7,5)	402
	Neen	6,4	(5,4-7,3)	2729
TOTAAL	2022	6,3	(5,4-7,1)	3142

Bron: Preventiebarometer, Vlaanderen, 2022

Tabel 10 • Percentage personen met intentie om te stoppen met alcohol drinken dat een lage eigen-effectiviteit heeft

AL09_1		% (Ruw)	95% BI ruw	N
GESLACHT	Mannen	54,9	(44,1-65,8)	87
	Vrouwen	46,7	(36,7-56,7)	102
LEEFTIJDGROEP	18 - 24	29,1	(0,0-58,7)	12
	25 - 34	15,0	(0,0-32,1)	21
	35 - 44	42,8	(19,5-66,2)	21
	45 - 54	43,7	(21,0-66,4)	22
	55 - 64	47,6	(28,7-66,5)	31
	65 - 74	65,8	(51,4-80,1)	49
	75 +	68,9	(52,0-85,8)	33
OPLEIDINGSNIVEAU	Hoogstens lager secundair	62,4	(51,2-73,6)	78
	Hoger secundair	52,6	(39,4-65,8)	61
	Hoger onderwijs	29,0	(15,9-42,1)	50
INKOMEN	Moeilijk rondkomen	53,0	(41,5-64,6)	77
	Gemakkelijk rondkomen	47,8	(38,0-57,6)	108
RISKANT ALCOHOLGEBRUIK	Ja	81,6	(63,6-99,7)	21
	Neen	46,3	(38,5-54,0)	167
TOTAAL	2022	50,4	(43,1-57,8)	189

Bron: Preventiebarometer, Vlaanderen, 2022

Tabel 11 • Percentage personen die ooit alcohol dronken van 18 jaar en ouder dat het moeilijk vindt om geen alcohol te drinken als vrienden wel alcohol drinken (sociale druk)

AL10_1		% (Ruw)	95% BI ruw	N
GESLACHT	Mannen	22,0	(20,0-24,0)	1763
	Vrouwen	12,7	(11,1-14,4)	1641
LEEFTIJDGROEP	18 - 24	20,3	(15,7-24,8)	309
	25 - 34	16,0	(12,6-19,3)	476
	35 - 44	19,6	(16,1-23,1)	513
	45 - 54	20,0	(16,6-23,5)	571
	55 - 64	15,9	(13,1-18,7)	686
	65 - 74	15,2	(12,1-18,3)	523
	75 +	15,9	(11,8-19,9)	329
OPLEIDINGSNIVEAU	Hoogstens lager secundair	12,7	(10,3-15,1)	756
	Hoger secundair	18,5	(16,2-20,8)	1152
	Hoger onderwijs	19,1	(17,1-21,1)	1499
INKOMEN	Moeilijk rondkomen	15,4	(13,0-17,8)	877
	Gemakkelijk rondkomen	18,1	(16,5-19,6)	2499
RISKANT ALCOHOLGEBRUIK	Ja	46,5	(41,5-51,5)	404
	Neen	13,6	(12,3-14,8)	2978
TOTAAL	2022	17,5	(16,2-18,8)	3407

Bron: Preventiebarometer, Vlaanderen, 2022

Tabel 12 • Percentage personen die ooit alcohol dronken van 18 jaar en ouder dat het moeilijk vindt "nee" te zeggen als iemand een drankje met alcohol aanbiedt (sociale druk)

AL10_2		% (Ruw)	95% BI ruw	N
GESLACHT	Mannen	16,8	(15,0-18,6)	1760
	Vrouwen	10,2	(8,7-11,7)	1634
LEEFTIJDGROEP	18 - 24	15,4	(11,3-19,5)	308
	25 - 34	12,0	(9,0-14,9)	477
	35 - 44	15,4	(12,3-18,6)	513
	45 - 54	12,2	(9,4-15,0)	570
	55 - 64	12,1	(9,7-14,6)	684
	65 - 74	13,2	(10,2-16,1)	523
	75 +	16,7	(12,5-20,9)	322
OPLEIDINGSNIVEAU	Hoogstens lager secundair	10,4	(8,2-12,6)	754
	Hoger secundair	13,8	(11,8-15,8)	1146
	Hoger onderwijs	15,1	(13,2-16,9)	1497
INKOMEN	Moeilijk rondkomen	12,6	(10,3-14,8)	867
	Gemakkelijk rondkomen	13,9	(12,5-15,3)	2502
RISKANT ALCOHOLGEBRUIK	Ja	36,8	(32,0-41,6)	404
	Neen	10,5	(9,3-11,6)	2970
TOTAAL	2022	13,6	(12,4-14,8)	3397

Bron: Preventiebarometer, Vlaanderen, 2022

Tabel 13 • Percentage personen die ooit alcohol dronken van 18 jaar en ouder dat het moeilijk vindt om helemaal te stoppen met drinken (sociale druk)

AL10_3		% (Ruw)	95% BI ruw	N
GESLACHT	Mannen	35,9	(33,6-38,2)	1755
	Vrouwen	25,5	(23,4-27,7)	1627
LEEFTIJDGROEP	18 - 24	30,2	(24,9-35,4)	309
	25 - 34	29,6	(25,4-33,8)	477
	35 - 44	33,4	(29,2-37,5)	513
	45 - 54	30,7	(26,8-34,6)	568
	55 - 64	30,0	(26,5-33,5)	683
	65 - 74	30,2	(26,1-34,2)	517
	75 +	32,7	(27,4-37,9)	318
OPLEIDINGSNIVEAU	Hoogstens lager secundair	21,1	(18,2-24,1)	747
	Hoger secundair	29,0	(26,3-31,7)	1143
	Hoger onderwijs	37,3	(34,8-39,8)	1495
INKOMEN	Moeilijk rondkomen	25,9	(22,9-28,9)	862
	Gemakkelijk rondkomen	32,7	(30,8-34,6)	2493
RISKANT ALCOHOLGEBRUIK	Ja	68,4	(63,6-73,1)	401
	Neen	25,8	(24,2-27,4)	2960
TOTAAL	2022	30,9	(29,3-32,5)	3385

Bron: Preventiebarometer, Vlaanderen, 2022

Tabel 14 • Percentage personen die ooit alcohol dronken van 18 jaar en ouder dat kennis heeft over de invloed van alcohol op de werking van medicijnen

AL11_1		% (Ruw)	95% BI ruw	N
GESLACHT	Mannen	87,7	(86,1-89,3)	1770
	Vrouwen	92,0	(90,7-93,4)	1652
LEEFTIJDGROEP	18 - 24	90,4	(86,9-93,8)	309
	25 - 34	93,7	(91,4-96,1)	477
	35 - 44	90,9	(88,4-93,5)	516
	45 - 54	91,1	(88,7-93,6)	573
	55 - 64	90,4	(88,2-92,7)	687
	65 - 74	87,7	(84,9-90,5)	530
	75 +	82,2	(78,0-86,4)	333
OPLEIDINGSNIVEAU	Hoogstens lager secundair	83,4	(80,7-86,1)	770
	Hoger secundair	89,2	(87,3-91,0)	1152
	Hoger onderwijs	93,6	(92,3-94,9)	1503
INKOMEN	Moeilijk rondkomen	87,0	(84,7-89,2)	879
	Gemakkelijk rondkomen	90,7	(89,5-91,9)	2515
RISKANT ALCOHOLGEBRUIK	Ja	85,0	(81,4-88,6)	405
	Neen	90,5	(89,4-91,6)	2993
TOTAAL	2022	89,8	(88,7-90,8)	3425

Bron: Preventiebarometer, Vlaanderen, 2022

Tabel 15 • Percentage personen die ooit alcohol dronken van 18 jaar en ouder dat kennis heeft over de invloed van alcohol op psychische klachten

AL11_2		% (Ruw)	95% BI ruw	N
GESLACHT	Mannen	73,3	(71,2-75,4)	1773
	Vrouwen	79,8	(77,9-81,8)	1651
LEEFTIJDGROEP	18 - 24	85,9	(81,8-90,1)	309
	25 - 34	90,5	(87,8-93,2)	477
	35 - 44	85,3	(82,2-88,5)	516
	45 - 54	80,1	(76,8-83,4)	573
	55 - 64	73,2	(69,9-76,5)	686
	65 - 74	64,6	(60,5-68,8)	532
	75 +	53,7	(48,3-59,2)	334
OPLEIDINGSNIVEAU	Hoogstens lager secundair	58,9	(55,3-62,5)	770
	Hoger secundair	76,3	(73,8-78,8)	1153
	Hoger onderwijs	85,8	(84,0-87,6)	1504
INKOMEN	Moeilijk rondkomen	71,7	(68,6-74,7)	880
	Gemakkelijk rondkomen	78,3	(76,7-80,0)	2516
RISKANT ALCOHOLGEBRUIK	Ja	66,7	(62,0-71,4)	406
	Neen	78,0	(76,4-79,5)	2994
TOTAAL	2022	76,5	(75,1-78,0)	3427

Bron: Preventiebarometer, Vlaanderen, 2022

Tabel 16 • Percentage personen die ooit alcohol dronken van 18 jaar en ouder dat kennis heeft over de invloed van alcohol op kanker

AL11_3		% (Ruw)	95% BI ruw	N
GESLACHT	Mannen	44,7	(42,4-47,1)	1774
	Vrouwen	44,4	(42,0-46,9)	1647
LEEFTIJDGROEP	18 - 24	39,3	(33,7-44,9)	309
	25 - 34	44,5	(40,0-49,1)	477
	35 - 44	41,2	(36,9-45,6)	516
	45 - 54	49,1	(44,9-53,2)	573
	55 - 64	46,6	(42,8-50,4)	684
	65 - 74	47,4	(43,0-51,7)	529
	75 +	40,5	(35,2-45,8)	336
OPLEIDINGSNIVEAU	Hoogstens lager secundair	35,4	(32,0-38,9)	769
	Hoger secundair	39,8	(36,9-42,7)	1152
	Hoger onderwijs	53,3	(50,7-55,8)	1503
INKOMEN	Moeilijk rondkomen	38,4	(35,1-41,6)	881
	Gemakkelijk rondkomen	46,9	(44,9-48,8)	2512
RISKANT ALCOHOLGEBRUIK	Ja	52,7	(47,7-57,7)	406
	Neen	43,5	(41,7-45,3)	2990
TOTAAL	2022	44,6	(42,9-46,3)	3424

Bron: Preventiebarometer, Vlaanderen, 2022

Tabel 17 • Percentage personen die ooit alcohol dronken van 18 jaar en ouder dat weet dat 1 glas rode wijn per dag niet gezond is

AL11_4		% (Ruw)	95% BI ruw	N
GESLACHT	Mannen	26,6	(24,5-28,8)	1769
	Vrouwen	28,6	(26,4-30,8)	1650
LEEFTIJDGROEP	18 - 24	48,9	(43,1-54,6)	308
	25 - 34	39,5	(35,0-43,9)	477
	35 - 44	30,7	(26,6-34,7)	516
	45 - 54	26,1	(22,4-29,8)	573
	55 - 64	23,2	(19,9-26,4)	685
	65 - 74	16,7	(13,4-19,9)	529
	75 +	12,8	(9,2-16,3)	334
OPLEIDINGSNIVEAU	Hoogstens lager secundair	14,3	(11,8-16,8)	767
	Hoger secundair	25,5	(22,9-28,2)	1151
	Hoger onderwijs	36,3	(33,8-38,8)	1504
INKOMEN	Moeilijk rondkomen	20,0	(17,3-22,7)	881
	Gemakkelijk rondkomen	30,4	(28,5-32,2)	2510
RISKANT ALCOHOLGEBRUIK	Ja	23,3	(19,0-27,6)	405
	Neen	28,4	(26,7-30,0)	2989
TOTAAL	2022	27,7	(26,1-29,2)	3422

Bron: Preventiebarometer, Vlaanderen, 2022

Tabel 18 • Percentage personen die ooit alcohol dronken van 18 jaar en ouder dat weet dat volwassenen niet meer dan 10 glazen alcohol per week mogen drinken

AL11_5		% (Ruw)	95% BI ruw	N
GESLACHT	Mannen	62,2	(59,9-64,5)	1774
	Vrouwen	70,2	(67,9-72,5)	1657
LEEFTIJDGROEP	18 - 24	62,8	(57,3-68,4)	309
	25 - 34	65,7	(61,4-70,1)	478
	35 - 44	68,2	(64,1-72,3)	516
	45 - 54	66,6	(62,6-70,5)	573
	55 - 64	64,0	(60,3-67,6)	687
	65 - 74	68,3	(64,2-72,4)	535
	75 +	65,9	(60,7-71,1)	336
OPLEIDINGSNIVEAU	Hoogstens lager secundair	59,0	(55,4-62,5)	776
	Hoger secundair	61,1	(58,2-64,0)	1154
	Hoger onderwijs	73,7	(71,5-76,0)	1504
INKOMEN	Moeilijk rondkomen	62,1	(58,8-65,4)	884
	Gemakkelijk rondkomen	67,6	(65,7-69,5)	2519
RISKANT ALCOHOLGEBRUIK	Ja	51,0	(46,0-56,0)	406
	Neen	68,1	(66,4-69,8)	2999
TOTAAL	2022	66,0	(64,4-67,6)	3434

Bron: Preventiebarometer, Vlaanderen, 2022

Tabel 19 • Percentage van de bevolking van 18 jaar en ouder dat het belangrijk vindt dat alcohol verkopen in tankstations verboden wordt

AP02_7		% (Ruw)	95% BI ruw	N
GESLACHT	Mannen	59,9	(57,6-62,2)	1876
	Vrouwen	69,7	(67,6-71,8)	1888
LEEFTIJDGROEP	18 - 24	44,9	(39,5-50,2)	352
	25 - 34	50,4	(46,0-54,8)	515
	35 - 44	56,9	(52,6-61,1)	542
	45 - 54	62,2	(58,3-66,1)	621
	55 - 64	70,4	(67,1-73,7)	760
	65 - 74	81,4	(78,2-84,6)	582
	75 +	83,9	(80,2-87,6)	398
OPLEIDINGSNIVEAU	Hoogstens lager secundair	76,4	(73,6-79,2)	914
	Hoger secundair	62,3	(59,6-65,1)	1281
	Hoger onderwijs	60,2	(57,7-62,7)	1575
INKOMEN	Moeilijk rondkomen	67,3	(64,4-70,2)	1052
	Gemakkelijk rondkomen	64,0	(62,2-65,9)	2676
RISKANT ALCOHOLGEBRUIK	Ja	54,1	(49,0-59,2)	387
	Neen	65,9	(64,2-67,5)	3340
TOTAAL	2022	64,9	(63,3-66,4)	3770

Bron: Preventiebarometer, Vlaanderen, 2022

Tabel 20 • Percentage van de bevolking van 18 jaar en ouder dat het belangrijk vindt dat de minimumleeftijd voor alcohol opgetrokken wordt naar 18 jaar

AP02_8		% (Ruw)	95% BI ruw	N
GESLACHT	Mannen	72,2	(70,1-74,3)	1883
	Vrouwen	82,5	(80,8-84,3)	1884
LEEFTIJDGROEP	18 - 24	56,0	(50,7-61,3)	354
	25 - 34	59,3	(55,0-63,6)	516
	35 - 44	70,5	(66,7-74,4)	541
	45 - 54	78,9	(75,6-82,2)	623
	55 - 64	86,7	(84,3-89,1)	758
	65 - 74	92,2	(90,0-94,4)	587
	75 +	92,0	(89,3-94,8)	394
OPLEIDINGSNIVEAU	Hoogstens lager secundair	90,7	(88,8-92,6)	913
	Hoger secundair	77,1	(74,7-79,5)	1283
	Hoger onderwijs	70,0	(67,7-72,3)	1577
INKOMEN	Moeilijk rondkomen	83,5	(81,2-85,9)	1055
	Gemakkelijk rondkomen	75,0	(73,3-76,7)	2675
RISKANT ALCOHOLGEBRUIK	Ja	70,1	(65,4-74,8)	387
	Neen	78,2	(76,7-79,6)	3344
TOTAAL	2022	77,5	(76,1-78,8)	3773

Bron: Preventiebarometer, Vlaanderen, 2022

CONTACT

preventiebarometer@sciensano.be

MEER INFO

Bezoek onze website
www.sciensano.be of
contacteer ons op
info@sciensano.be

Sciensano • Juliette Wytsmanstraat 14 • Brussel • België • T + 32 2 642 51 11 • T pers + 32 2 642 54 20 •
info@sciensano.be • www.sciensano.be

Verantwoordelijke uitgever: Christian Léonard, Algemeen directeur • Juliette Wytsmanstraat 14 • Brussel • België • D/2022.14.440/56